

Briselē, 29.9.2021.
COM(2021) 591 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Atjaunotais ES rīcības plāns cīņai pret migrantu kontrabandu 2021.–2025. gadam

Ievads

Stingra Eiropas reakcija uz migrantu kontrabandu Eiropas Savienībā (ES) un ārpus tās ir būtiska daļa no visaptverošās pieejas migrācijai, kas izklāstīta jaunajā Migrācijas un patvēruma paktā¹. Migrantu kontrabanda ir pārrobežu noziedzīga darbība, kas pakļauj riskam migrantu dzīvību, peļņas gūšanas nolūkos nerespektējot cilvēka dzīvību un cieņu, kā arī apdraud ES migrācijas pārvaldības mērķus un attiecīgo cilvēku pamattiesības.

Lai gan ES līmenī ir panākts progress, izveidojot nepieciešamās struktūras, piemēram, Eiropola Eiropas Migrantu kontrabandas apkarošanas centru, un stiprinot operatīvo sadarbību starp ES dalībvalstu tiesībsardzības iestādēm, attiecīgajām ES aģentūrām un partnervalstīm, kā rezultātā tika likvidēti vairāki noziedzīgi tīkli, migrantu kontrabanda joprojām ir nopietna problēma, kuru nepārtraukti, saskaņoti un kolektīvi jāturpina risināt.

Eiropadome 2021. gada 24. un 25. jūnija secinājumos² atkārtoti apstiprināja to, cik svarīga ir cīņa pret kontrabandistiem, pauda nopietnas bažas par norisēm vairākos migrācijas maršrutos, kas prasa steidzamu rīcību, un aicināja to novēršanā izmantot visa maršruta pieeju, tostarp izskaužot migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību. Turklāt, ievērojot Eiropadomes 2021. gada 24. un 25. maija secinājumus³ un reaģējot uz valstisku rīcībspēku pieaugošo nozīmi neatbilstīgas migrācijas veicināšanā un cilvēku izmantošanā, lai radītu spiedienu pie ES ārējām robežām, ES un tās dalībvalstis ir paidušas stingru apņēmību un rīkojušās kopīgi, lai reaģētu uz šiem draudiem un efektīvi aizsargātu ES ārējās robežas pret migrācijas instrumentalizāciju politisku mērķu sasniegšanai.

Stingrāka reakcija uz migrantu kontrabandu ir kopīgs izaicinājums ES, tās dalībvalstīm un partnervalstīm. Tam nepieciešama visa maršruta pieeja, kas, lai sagrautu kontrabandistu darbības modeli, apvieno starptautisko sadarbību, koordināciju ar partneriem un koordināciju dalībvalstu vidū.

Sadarbība ar partnervalstīm, kas paredzēta, lai samazinātu stimulus doties bīstamos ceļojumos, ietver to atbalstīšanu visos ar migrāciju saistītajos aspektos, nodrošinot aizsardzību grūtībās nonākušiem cilvēkiem, novēršot neatbilstīgas migrācijas pamatcēloņus, radot darba iespējas, veicinot pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, veicinot likumīgu migrāciju un drošus, likumīgus kanālus ieceļošanai Eiropā, kā arī stiprinot to robežu un migrācijas pārvaldības spējas. To personu faktiskā atgriešanās un ilgtspējīga reintegrācija, kurām nav likumīgu tiesību palikt ES, arī palīdz samazināt stimulus neatbilstīgai migrācijai un dod iespēju jaunam sākumam tiem cilvēkiem, kuri atgriežas savā izcelsmes valstī⁴. Iespēja neatbilstīgiem migrantiem atrast darbu neoficiālajā ekonomikā ir viens no galvenajiem neatbilstīgas migrācijas virzītājspēkiem. Direktīvas par sankcijām pret darba devējiem⁵ efektīva īstenošana ir svarīga, lai atturētu no neatbilstīgas migrācijas un aizsargātu neatbilstīgu migrējošo darba ņēmēju tiesības. Komisija kopā ar šo atjaunoto ES rīcības plānu iesniedz īstenošanas gaitas novērtējumu, kam pievienots to pasākumu kopums, kuri vajadzīgi tā efektivitātes

¹ COM(2020) 609 final.

² Eiropadomes sanāksmes (2021. gada 24. un 25. jūnijs) secinājumi, Padomes 2021. gada 25. jūnija dokuments EUCO 7/21.

³ Eiropadomes ārkārtas sanāksmes (2021. gada 24. un 25. maijs) secinājumi, Padomes 2021. gada 25. maija dokuments EUCO 5/21.

⁴ COM(2021) 120 final.

⁵ Direktīva 2009/52/EK (OV L 168, 30.6.2009., 24. lpp.).

pastiprināšanai, īpaši pievēršot uzmanību sankcijām pret darba devējiem, pasākumiem, kas aizsargā neatbilstīgo migrantu tiesības, un pārbaudēm⁶.

Atjaunotajā ES rīcības plānā cīņai pret migrantu kontrabandu 2021.–2025. gadam, kurā ņemti vērā ar ieinteresētajām personām veikto mērķorientēto konsultāciju, kā arī sabiedriskās apspriešanas⁷ rezultāti, ir noteikti galvenie pīlāri un konkrētas darbības, kas vajadzīgas, lai apkarotu un novērstu kontrabandu, kā arī nodrošinātu migrantu pamattiesību pilnīgu aizsardzību. Tas pamatojas uz ES 2015.–2020. gada rīcības plāna⁸ ietvaros sāktajām sekmīgajām darbībām un veicina to turpmāko īstenošanu un atjaunošanu. Vienlaikus ES, partnerības un savstarpējas atbildības gaisotnē sadarbojoties ar izcelsmes un tranzīta valstīm, ir jāpastiprina reakcija uz jauno un mainīgo realitāti un praksi, kas parādās migrācijas maršrutos.

Atjaunotais ES rīcības plāns veicina jaunā Migrācijas un patvēruma pakta (“jaunais pakts”) īstenošanu ar mērķi novērst cilvēku bojāeju, samazināt nedrošu un neatbilstīgu migrāciju, sekmēt sakārtotu migrācijas pārvaldību un izveidot ilgtspējīgu ES migrācijas un patvēruma politiku. Veicinot noziedzīgo darbību likvidēšanu, tajā tiek atbalstīti arī mērķi, kas izvirzīti ES Drošības savienības stratēģijā⁹, ES Organizētās noziedzības novēršanas stratēģijā 2021.–2025. gadam¹⁰ un ES Stratēģijā cilvēku tirdzniecības apkarošanai 2021.–2025. gadā¹¹ un kas tiks īstenoti pilnīgā sinerģijā.

1. Migrantu kontrabandas situācija

Saskaņā ar Eiropas Savienības Aģentūras tiesībaizsardzības sadarbībai (Eiropola) datiem **vairāk nekā 90 % neatbilstīgo migrantu, kas nokļūst ES, izmanto kontrabandistus** atsevišķos ceļojuma posmos vai visa ceļojuma laikā. Divas trešdaļas no viņiem neatbilst starptautiskās aizsardzības piešķiršanas kritērijiem un galu galā būs jāatgriež atpakaļ. Ierobežojošie pasākumi saistībā ar Covid-19 pandēmiju padarīja migrantu kontrabandu sarežģītāku, kā rezultātā tika pastiprināti iesaistīti noziedzīgie tīkli, paaugstinātas cenas un galu galā gūta lielāka peļņa. 2021. gada pirmajā pusē nelikumīgā robežšķērsošana palielinājās par 59 % salīdzinājumā ar to pašu periodu 2020. gadā. Ir skaidrs, ka migrantu kontrabandisti ātri pielāgojās jauniem apstākļiem: pēc sākotnējās palēnināšanās 2020. gada martā un aprīlī darbības ātri atsākās¹².

⁶ COM(2021) 592 final.

⁷ Sabiedriskā apspriešana notika no 2021. gada 19. marta līdz 2021. gada 11. jūnijam.

⁸ COM(2015) 285 final.

⁹ COM(2020) 605 final.

¹⁰ COM(2021) 170 final.

¹¹ COM(2021) 171 final. Galvenā atšķirība starp migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību ir tā, ka pirmajā gadījumā migranti brīvprātīgi iesaistās neatbilstīgas migrācijas procesā, maksājot par kontrabandista pakalpojumiem, lai šķērsotu starptautisko robežu, bet otrajā gadījumā cilvēki tiek tirgoti ekspluatācijas nolūkos, viņi ir cietušie, kuriem nepieciešama palīdzība un atbalsts, un darbības ne vienmēr notiek pārrobežu līmenī. Abas parādības bieži vien ir saistītas, jo kontrabandas ceļā vestās personas var kļūt par cilvēku tirgotāju upuriem darba, seksuālas vai citas ekspluatācijas nolūkos. Tāpēc atjaunotais ES rīcības plāns veicina gan cilvēku tirgotāju darbības likvidēšanu, gan kontrabandas tīklu apkarošanu.

¹² Eiropas Migrantu kontrabandas apkarošanas centrs, piektais gada ziņojums, 2021. gads (Eiropols, 2021).

Noziedzīgi kontrabandas tīkli: kā tie darbojas

Kontrabandisti **apdraud cilvēku dzīvību, piedāvājot nepatiesas perspektīvas un nodarot nopietnu kaitējumu migrantiem**. Migrantu pamattiesības bieži vien tiek nopietni pārkāptas, un migranti nereti nevar meklēt palīdzību sava neatbilstīgā statusa dēļ. Migranti, jo īpaši neaizsargātas personas, piemēram, bērni un nepavadīti nepilngadīgie, ir pakļauti vardarbībai, izspiešanai, ekspluatācijai, izvarošanai, ļaunprātīgai izmantošanai, zādzībām, nolaupīšanai un pat slepkavībai¹³. Saskaņā ar Starptautiskās Migrācijas organizācijas datiem kopš 2014. gada, mēģinot šķērsot Vidusjūru, gājuši bojā vairāk nekā 20 000 migrantu, no kuriem 1369 migranti — 2021. gadā.

Migrantu kontrabanda ir tādu noziedzīgu tīklu galvenā darbība, ko **uztur pastāvīgs pieprasījums**. Paredzams, ka šis pieprasījums turpināsies, un to veicinās vairāki faktori, proti, demogrāfiskais pieaugums ar saistītajām sociālekonomiskajām grūtībām, darba iespēju trūkumu, diskrimināciju, nestabilitāti, konfliktiem, vides degradāciju un klimata pārmaiņām, priekšstats par ES kā par ekonomiski, politiski, sociāli un vides ziņā stabilāku reģionu, dezinformācija un kontrabandistu viltus vēstījumi, kas mudina migrantus doties bīstamos ceļojumos, ar solījumiem, kas neatbilst realitātei. Turklāt vidējā termiņā un ilgtermiņā neatbilstīgu migrāciju uz Eiropu var veicināt pandēmijas sanitārās, ekonomiskās, sociālās un politiskās sekas, tādējādi saglabājot pieprasījumu pēc kontrabandas pakalpojumiem. Agrāk valstis, kuras īpaši skāris ilgstošs bezdarbs, kļuva par izcelsmes valstīm gan migrantu kontrabandai, gan cilvēku tirdzniecībai uz turīgākām valstīm¹⁴. Turklāt ekonomisko apstākļu pasliktināšanās ES var palielināt pieprasījumu pēc lēta darbaspēka nelikumīgajā tirgū, kas varētu piesaistīt neatbilstīgus migrantus un sekmēt darbaspēka ekspluatāciju, tostarp piespiedu darbu.

Kontrabandas tīkli spēj **ātri pielāgot savu nelikumīgo pakalpojumu piedāvājumu**. Tie funkcionē dažādi atkarībā no ģeogrāfiskās atrašanās vietas un apstākļiem, kādos tie darbojas. Tie piedāvā dažādus pakalpojumus, tostarp dažādus transporta veidus, slepenas mītnes visā maršrutā un viltotus ceļošanas dokumentus. Gaisa transporta gadījumā būtiska nozīme ir dokumentu viltošanai, lai iegūtu personu apliecības un vīzas, savukārt sauszemes transporta gadījumā ceļojuma posmi var ietvert slēpšanos transportlīdzeklīs vai pat robežu pāriešanu.

Kontrabandisti izmanto dažādas maksājumu sistēmas, sākot ar tiešsaistes metodēm un beidzot ar pagrīdes banku pakalpojumu sistēmām, kur nauda tiek noguldīta un savākta saskaņotā pakalpojuma sniegšanas brīdī. **Digitālā kontrabanda** ir jauna tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu problēma, jo kontrabandisti arvien biežāk izmanto digitālos pakalpojumus un rīkus, piemēram, sociālos medijus un mobilās lietotnes, vervēšanai, saziņai, naudas pārskaitīšanai, migrantu savākšanai un nodošanai, maršruta norādījumu sniegšanai, dokumentu un biļešu attēlu un video kopīgošanai un pat tiesībaizsardzības darbību uzraudzībai.

¹³ Globāls pētījums par migrantu kontrabandu (Apvienoto Nāciju Organizācijas Narkotiku un noziedzības novēršanas birojs, 2018).

¹⁴ Apvienoto Nāciju Organizācijas Narkotiku un noziedzības novēršanas biroja (UNODC) pētījuma kopsavilkums "How COVID-19 restrictions and the economic consequences are likely to impact migrant smuggling and cross-border trafficking in persons to Europe and North America" (UNODC, 2020. gada 14. maijs).

Tiek lēsts, ka kontrabandas tīkli no savām noziedzīgajām darbībām gūst **ievērojamu peļņu** — visā pasaulē katru gadu aptuveni 4,7–6 miljardus EUR¹⁵. Lai gan šķiet, ka kontrabandas pakalpojumu cenas atšķiras atkarībā no maršrutiem un sniegtajiem veicināšanas pakalpojumiem, migrantu kontrabandas gadījumu izmeklēšana ir parādījusi, ka kontrabandas pakalpojumu cenas parasti var sasniegt 20 000 EUR vienai personai.

Kontrabandistu un kontrabandas tīklu profils, organizācija un darbības, kā arī sniegto nelikumīgo pakalpojumu līmenis būtiski atšķiras atkarībā no partnervalstu sociālekonomiskajiem, politiskajiem un kultūras apstākļiem. Migrantu kontrabanda kā nelikumīga saimnieciskā darbība izcelsmes, tranzīta un galamērķa valstīs atbalsta **daudz plašāku darbību klāstu**, sākot no veikalu īpašniekiem, kas pārdod glābšanas vestes vai ceļojuma piederumus, līdz transportlīdzekļu iznomātājiem, kuģu un viesnīcu īpašniekiem noteiktos transporta mezglos un naudas pārvedumu nodrošinātājiem. Kontrabandas tīkli bieži vien ir atkarīgi no kopienā izveidotajām saiknēm, ar kuru palīdzību kontrabandistu pakalpojumi tiek ieteikti citiem potenciālajiem migrantiem un tiek nodrošināti maksājumi¹⁶.

Organizētās noziedzības struktūras, kas spēj veikt sarežģītas operācijas, kuras visā maršrutā aptver pilnu migrantu kontrabandas pakalpojumu klāstu, rada lielu risku Eiropas drošībai, un tas jo īpaši attiecas uz personām, kas atrodas šo noziedzīgo organizāciju augstākajos ešelonos. Apmēram 50 % migrantu kontrabandā iesaistīto tīklu ir **polikrimināli**, proti, tie ir iesaistīti arī cilvēku tirdzniecībā, narkotiku tirdzniecībā, krāpšanā akcīzes nodokļu jomā, šaujamo ierociņu nelikumīgā tirdzniecībā un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā¹⁷. Noziedzīgie tīkli aizvien biežāk organizē fiktīvas laulības, iesaistoties sarežģītās krāpšanas shēmās, kas rada peļņu, ievilīnot galvenokārt neaizsargātas sievietes darbībā, kas viņām šķietami ļauj nopelnīt “vieglu naudu”, bet tā vietā notver viņas ekspluatācijas un ļaunprātīgas izmantošanas tīklā¹⁸.

Atsevišķos gadījumos šiem tīkliem ir saiknes ar vardarbīgām noziedzīgām organizācijām un/vai bruņotām grupām (piemēram, dažos Sāhelas apgabalos), kam maksā par drošu tranzītu to kontrolētās teritorijas posmos. Citos gadījumos, piemēram, Lībijā, šķiet, ka vietējie paramilitārie grupējumi arvien vairāk iesaistās kontrabandas darbībās.

Neatbilstīgas migrācijas plūsmu attīstība

Lai gan maršruti var ātri mainīties, reaģējot uz pastiprinātiem robežpasākumiem un kontroli, tiesībsargāšanas darbībām vai drošības riskiem, kontrabandas centri, kur tiek apmierināts kontrabandas pakalpojumu pieprasījums un piedāvājums, mēdz būt samērā stabili. Parasti tās ir galvaspilsētas vai galvenās pilsētas, kas atrodas svarīgu migrācijas maršrutu krustcelēs. Migrantu kontrabandisti potenciālos migrantus vervē proaktīvi, tostarp organizējot dezinformācijas kampaņas par maršrutiem, riskiem un apstākļiem galamērķa valstīs. Lai neatbilstīgus migrantus ievestu ES, kontrabandas tīkli joprojām pārsvarā izmanto trīs Vidusjūras maršrutus (rietumdaļas, centrālās daļas un austrumdaļas), kā arī Rietumāfrikas

¹⁵ Globāls pētījums par migrantu kontrabandu (Apvienoto Nāciju Organizācijas Narkotiku un noziedzības novēršanas birojs, 2018).

¹⁶“Typology of Migrant Smuggling: A holistic understanding” (Starptautiskais Migrācijas politikas attīstības centrs, 2021. gada aprīlis).

¹⁷ ES smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējums 2021. gadā (Eiropols).

¹⁸ Cenas par organizētu kontrabandas darbību — fiktīvu laulību — svārstās 15 000–20 000 EUR robežās (ziņojums par valstu tiesību aktiem un Eurojust lietu izskatīšanas darba analīze par fiktīvām laulībām (Eurojust, 2020)).

maršrutu (bieži dēvēts arī par Atlantijas okeāna maršrutu). Tiek lēsts, ka 85–90 % migrantu kontrabandas uz ES tiek veikta pa jūru.

Vidusjūras centrālās daļas maršrutā ieradušos skaits Itālijā un Maltā ir stabili palielinājies salīdzinājumā ar 2020. gadu. **Vidusjūras rietumdaļas / Atlantijas okeāna maršrutā** par galveno izceļošanas punktu uz Spānijas kontinentālo daļu ir kļuvusi Alžīrija, bet Rietumāfrikas maršrutā par mērķi arvien biežāk ir kļuvušas Kanāriju salas. Kopš 2019. gada augusta Kanāriju salās ir pakāpeniski palielinājies atklāto nelikumīgo robežšķērsošanu skaits jūrā, bet kopš 2020. gada augusta ir vērojams eksponenciāls pieaugums. Lai gan kopējās migrācijas plūsmas uz Grieķiju un Bulgāriju laika gaitā ir samazinājušās, **Vidusjūras austrumdaļas maršrutā** tās paliek nemainīgas. Pieprasījums pēc migrantu kontrabandas, ko rada migranti, kuri dodas tranzītā caur **Rietumbalkāniem**, joprojām ir augsts. Ceļojumu ierobežojumu dēļ, kas noteikti, reaģējot uz Covid-19 pandēmiju, 2020. un 2021. gadā ir pieaudzis to migrantu skaits, kas paliek Rietumbalkānos. Nepārtraukta nestabilitāte tādās valstīs kā Sīrija vai Dienvidsudāna varētu saglabāt vai **palielināt migrācijas spiedienu**¹⁹. Pašreizējā krīze **Afganistānā** var vēl vairāk palielināt piespiedu pārvietošanas risku, migrācijas plūsmas reģionā un migrantu kontrabandu uz ES. Saskaņā ar Padomes 2021. gada 21. septembra secinājumiem ES izveidos arī reģionālu politikas platformu sadarbībai ar Afganistānas tiešajām kaimiņvalstīm, lai palīdzētu novērst plašāku negatīvo ietekmi uz reģionu un atbalstītu ekonomisko noturību un reģionālo ekonomisko sadarbību, kā arī humanitārās un aizsardzības vajadzības.

Kontrabanda neapstājas pie ES ārējām robežām. Pastāv daudzveidīgs tādu **pakalpojumu** piedāvājums, **kas veicina neatļautu pārvietošanos ES**. Kontrabandas tīkli turpina izmantot maršrutus ES iekšienē no Spānijas, Itālijas vai Grieķijas uz Franciju, Vāciju un citām valstīm, veicinot neatbilstīgu migrantu pārvietošanos pa sauszemi, kājām vai transportlīdzekļos, laivās un lidmašīnās. Izplatīts darbības veids ir slēpšana slēgtos nodalījumos vai nomas vieglo automobiļu izmantošana. Kontrabandisti savus pakalpojumus piedāvā tiešsaistē un vietās, kur atrodas lielākā daļa migrantu, piemēram, uzņemšanas centru apkaimēs. Kontrabandisti izmanto dokumentu viltošanu, lai veicinātu ceļošanu ar gaisa transportu, un dažkārt piedāvā pakalpojumus, kas paredzēti, lai legalizētu migrantu pastāvīgas uzturēšanās statusu. Bieži vien neatbilstīgo migrantu mērķis ir sasniegt ES valstis vai Apvienoto Karalisti, kur viņiem atrodas ģimene, draugi vai diaspora un kur, viņuprāt, ir labākās izredzes iegūt darbu un nodrošināt sevi. Ir jauni pierādījumi, ka kontrabandisti veicina starptautiskās aizsardzības saņēmēju neatļautu pārvietošanos.

Neatbilstīgas migrācijas instrumentalizācija, ko īsteno valstiski rīcībbspēki

Pēdējā laikā ļoti satraucoša parādība ir **pieaugošā valstisku rīcībbspēku nozīme neatbilstīgas migrācijas mākslīgā radīšanā un veicināšanā**, izmantojot migrācijas plūsmas kā instrumentu politisku mērķu sasniegšanai²⁰.

Kopš 2021. gada jūnija jaunas un nopietnas norises, kuru mērķis ir destabilizēt Eiropas Savienību un tās dalībvalstis, ir novērotas Baltkrievijā, kas saistībā ar ES sankcijām ir organizējusi valsts atbalstītu migrantu kontrabandu, kuru veic uz ES ar lidmašīnu no vairākām trešām valstīm (galvenokārt no Irākas, kā arī Kongo Republikas, Kamerūnas, Sīrijas un citām

¹⁹ 2021. gada stratēģiskās prognozēšanas ziņojums (COM(2021) 750 final).

²⁰ *Ibid.*

valstīm) parasti ar derīgu vīzu vai bez vīzas. Baltkrievija paziņoja par 2020. gadā ratificētā ES atpakaļuzņemšanas nolīguma apturēšanu un atteicās uzņemt atpakaļ tos neatbilstīgos migrantus, kuri devās tranzītā caur Baltkrieviju. Migrantu kontrabandisti ir izmantojuši šo situāciju, jo īpaši Baltkrievijas varas iestāžu darbības, sniedzot migrantiem nelikumīgus pakalpojumus un tiešsaistes norādījumus par to, kā nelikumīgi sasniegt Baltkrieviju un neatbilstīgi šķērsot ES ārējo robežu pie Lietuvas, Latvijas vai Polijas²¹.

Gadījumi, kad organizēti mēģinājumi izmantot neatbilstīgu migrāciju politisku mērķu sasniegšanai²², norāda uz parādību, kas kopš kļūst arvien satraucošāka un kas ES un tās dalībvalstīm jārisina kopīgi.

2. Pamatošanās uz pirmā ES rīcības plāna (2015.–2020. gads) sasniegumiem

Atjaunotai Eiropas mēroga cīņai pret migrantu kontrabandu ir jāreaģē uz pastāvīgajām problēmām, vienlaikus risinot tās, kas rodas pašreizējā situācijā. Jaunām darbībām jābalstās uz sasniegumiem, kas gūti ar ES rīcības plānu cīņai pret migrantu kontrabandu (2015.–

2020. gadā Eiropas daudznazaru platformas pret noziedzības draudiem (EMPACT) ietvaros īstenoto darbību rezultātā tika veiktas 2110 starptautiskas izmeklēšanas, 2280 aizturēšanas, no kurām 16 aizturēšanas attiecās uz īpaši svarīgiem mērķiem, tika identificēti 27 un likvidēti 14 noziedzīgie tīkli, atklāti 2350 dokumentu viltošanas gadījumi un konfiscēti 0,7 miljoni EUR skaidrā naudā, kā arī transportlīdzekļi, šaujamo ieroci un narkotikas. Saistībā ar šīm darbībām tika atklāti 26 175 neatbilstīgi migranti.

Šo darbu atbalstīja Eiropas Migrantu kontrabandas

2020. gads), veicinot galveno politikas starpposma mērķu un migrantu kontrabandas apkarošanas sistēmas īstenošanu.

ES 2015.–2020. gada rīcības plānā pirmo reizi tika izveidota visaptveroša un daudznazaru ES pieeja, kas paredzēta, lai migrantu kontrabandas tīklus pārvērstu no zema riska noziedzīgām darbībām, kas nes lielu peļņu, par ļoti riskantām noziedzīgām darbībām, kas nes niecīgu peļņu, un nodrošinātu migrantu pamattiesību pilnīgu ievērošanu un aizsardzību. Tajā bija izklāstītas konkrētas darbības četros galvenajos pīlāros — tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu migrantu kontrabandas jomā veikto atbildes pasākumu uzlabošana, informācijas vākšana un apmaiņa, migrantu kontrabandas novēršana un neaizsargātiem migrantiem sniegtās palīdzības uzlabošana, kā arī sadarbības stiprināšana ar partnervalstīm. Ir gūti panākumi visu četru pīlāru īstenošanā.

Eiropola Eiropas

Migrantu kontrabandas apkarošanas centra izveide 2016. gadā ir pagrieziena punkts **tiesībaizsardzības sadarbības** uzlabošanā. Centrs sniedz dalībvalstīm operatīvu atbalstu izmeklēšanā, apvienojot dalībvalstu izmeklētājus,

Eiropols un *Eurojust* sadarbojas ar Eiropas Migrantu kontrabandas apkarošanas centra starpniecību. *Eurojust* atbalsta dalībvalstu *EMPACT* aktivitātes, pievēršoties īpašiem darbības veidiem, piemēram, fiktīvām laulībām un kontrabandai pa jūras vai gaisa ceļiem.

²¹ Eiropas Savienības vārdā 2021. gada 30. jūlijā sniegta Augstā pārstāvja deklarācija saistībā ar to, ka režīms migrantus un bēgļus izmanto saviem mērķiem (<https://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2021/07/30/belarus-declaration-of-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-instrumentalisation-of-migrants-and-refugees-by-the-regime/>). Slovēnijas prezidentūras paziņojums par situāciju pie ES ārējām robežām ar Baltkrieviju (ipcr-presidency-statement-final_18-8-2021.pdf (europa.eu)).

²² Ārlietu padomes 2020. gada 6. marta paziņojums.

nodrošinot analīzi un piedaloties rīcības dienās, kurās Eiropola darbinieki pārbauda operatīvo informāciju par kontrabandas gadījumiem. Turklāt *EMPACT* uzlaboja kriminālizlūkošanu, informācijas apmaiņu un operatīvo sadarbību starp dalībvalstīm un trešiem partneriem. Viena no tās prioritātēm ir likvidēt noziedzīgos tīklus galvenajos maršrutos uz ES un tās iekšienē, pievēršoties tiem tīkliem, kuru metodes apdraud cilvēku dzīvību (piemēram, slēpņu izmantošana kravas automobiļos un kuģošanai nederīgu kuģu izmantošana), kuri piedāvā pakalpojumus tiešsaistē un izmanto dokumentu viltošanu.

Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*Eurojust*) galvenokārt darbojas, lai uzlabotu **tiesu iestāžu reakciju uz migrantu kontrabandu**. *Eurojust* ir pakāpeniski palielinājusi atbalstu darbībām šajā jomā. Līdz 2020. gadam bija 217 sarežģītas lietas, kas bija saistītas ar pārrobežu juridisko koordināciju. *Eurojust* atbalstīja 71 kopēju izmeklēšanas grupu²³ ieviešanu saistībā ar migrantu kontrabandas lietu kriminālizmeklēšanu. Migrantu kontrabandas fokusa grupa, kas izveidota tiesnešiem un prokuroriem, veicina problēmu apzināšanu, kā arī tādas paraugprakses un pieredzes apmaiņu, kas gūta migrantu kontrabandas lietu izmeklēšanā un kriminālvajāšanā.

Kopīgā operatīvā vienība *MARE (KOV MARE)*, kas izveidota 2015. gadā, atbalsta izlūkdatu intensīvāku apmaiņu ar Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūru (*Frontex*) un ciešu sadarbību ar Starptautisko Kriminālpolicijas organizāciju (*Interpolu*), tostarp nosūtot dalībvalstu ekspertus uz Eiropolu. Tā vāc, analizē, uzlabo un izplata izlūkošanas dokumentus, atbalstot desmitiem izmeklēšanu, kas vērstas pret noziedzīgiem tīkliem, kuri iesaistīti migrantu kontrabandā pa jūras ceļiem un attiecīgajā neatļautajā pārvietošanās uz galamērķa valstīm. Sadarbojoties *Frontex* un citiem partneriem, Eiropola datubāzēs ir iekļauti vairāk nekā 1000 kuģu, par kuriem ir aizdomas, ka tie ir saistīti ar migrantu kontrabandu.

Cīņā pret migrantu kontrabandu būtiska izrādījās karsto punktu pieeja, kuru, lai palīdzētu izpildīt ES tiesību aktos noteiktos pienākumus un ātri identificētu, reģistrētu iecerēto migrantus un iegūtu to pirkstu nospiedumus, izmantoja ES aģentūras — Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*), *Frontex*, Eiropols un *Eurojust* —, kas cieši sadarbojas ar to dalībvalstu iestādēm, kuras saskaras ar migrācijas spiedienu pie ES ārējām robežām. *Frontex* atbalstīja to migrantu identificēšanu un reģistrāciju, kuri ierodas pie ES ārējām robežām, un veica iztaujāšanu, lai savāktu informāciju par kontrabandas tīkliem un maršrutiem, kā arī veiktu riska analīzi un veicinātu kriminālizmeklēšanu. Eiropola iesaistīšanās iztaujāšanā un sistemātiskāka piekļuve informācijas vākšanai un izlūkdatu apkopošanai ir palīdzējusi identificēt kontrabandas praksi, tīklus un maršrutus.

²³ Ar kopēju izmeklēšanas grupu palīdzību divu vai vairāku valstu iestādes, piedaloties prokuroriem, tiesībsardzības iestādēm un tiesnešiem, noslēdz juridisku vienošanos izmeklēšanas veikšanai. *Eurojust* sniedz operatīvu, juridisku un finansiālu atbalstu šādai sadarbībai. Laikposmā no 2015. gada līdz 2020. gadam tika parakstīti jauni līgumi ar 29 kopējām izmeklēšanas grupām.

ES un tās dalībvalstis pēdējo gadu laikā ir pilnvarējušas **kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) misijas** risināt drošības problēmas, kas saistītas ar neatbilstīgu migrāciju, uzlabojot sadarbību starp KDAP un ES aģentūrām iekšējās un ārējās drošības jautājumu sasaistīšanai. Tas sekmēja vairākas iniciatīvas²⁴ ar Eiropolu, *Frontex* un *Eurojust* informācijas apmaiņas jomā²⁵. KDAP ietvaros veikto darbību tvērums ir bijis plašs, proti, tika gan atbalstītas uzņēmējvalsts iestādes to centienos kontrolēt un novērst neatbilstīgu migrāciju un apkarot saistītos noziegumus²⁶, gan nodrošināta robežu pārvaldība un apkarota migrantu

Āfrikas un *Frontex* informācijas dienests, kas aptver 30 Āfrikas valstis, atbalsta analītisko, preventīvo un operatīvo spēju palielināšanu cīņā pret migrantu kontrabandu, jo īpaši izmantojot riska analīzes vienības. Informācijas apmaiņa starp Gambiju un Sjerraleoni 2021. gada 9. februārī bija par pamatu aizturēšanai tādu 13 jaunu Sjerraleones valstspiederīgo tirdzniecības lietā, no kuriem 10 bija jaunāki par 18 gadiem.

kontrabanda un cilvēku tirdzniecība²⁷, gan mazināta nedrošība vai novērsta slikta tiesiskuma sistēma kā galvenais neatbilstīgas migrācijas cēlonis²⁸. Turklāt abas ES jūras spēku operācijas *IRINI*²⁹ un *ATALANTA*³⁰ palīdz izjaukt migrantu kontrabandas un cilvēku tirdzniecības darbības modeli.

Regula par Eiropas imigrācijas sadarbības koordinātoru tīklu³¹, kas stājās spēkā 2019. gadā, uzlaboja **informācijas vākšanu un apmaiņu**, izmantojot jaunu sadarbības un koordinācijas sistēmu starp imigrācijas sadarbības koordinātoriem, ko dalībvalstis, Komisija un ES

aģentūras ir nosūtījušas uz trešām valstīm. Eiropola Informācijas starpniecības centrs veido pamatu ātrākai *Frontex*, Interpola un KDAP misiju informācijas apmaiņai un apstrādei. Tas uzlabo izlūkdatu ainu par migrantu kontrabandu no izcelsmes un tranzīta valstīm. Eiropolā izveidotā ES vienība ziņošanai par interneta saturu stiprināja iestāžu spēju izmeklēt ļaunprātīgu saturu internetā un sociālajos medijos, atklāt kontrabandas tīklu izmantoto saturu un pieprasīt tā izņemšanu. Turpmākā Āfrikas un *Frontex* informācijas dienesta attīstība, izveidojot riska analīzes vienības Gambijā, Ganā, Nigērā, Nigērijā un Senegālā, uzlaboja informācijas vākšanu un apmaiņu.

²⁴ Piemēri ir operatīvās informācijas apmaiņa, izmantojot Eiropola Informācijas starpniecības centru un noziedzības informācijas vienību, kas sākotnēji tika izveidota operācijas *SOPHIA* ietvaros kopā ar *Frontex* un Eiropolu. Lai gan šajā iniciatīvā bija atļauta strukturēta un inovatīva apmaiņa ar operatīvo informāciju, citās KDAP misijās aģentūras apmainās tikai ar stratēģisku informāciju, bieži vien ievērojot *ad hoc* pieeju (ES spēju veidošanas misijās (*EUCAP*) Sāhelā vai ES robežu palīdzības misijā (*EUBAM*) Lībijā, kurās notika sadarbība ar *Eurojust*).

²⁵ Turpmākos priekšlikumus par pastiprinātu KDAP un tieslietu un iekšlietu jomas sadarbību migrantu kontrabandas jomā var atrast minikonceptijā par iespējamiem civiliem KDAP centieniem risināt ar neatbilstīgu migrāciju saistītās drošības problēmas, par kurām dalībvalstis tika informētas 2020. gada novembrī.

²⁶ *EUCAP* Sāhelā (Nigērā) un *EUBAM* Lībijā.

²⁷ *EUCAP* Sāhelā (Mali) un *EUBAM* Rafas šķērsošanas punktā.

²⁸ ES padomdevēja misija (*EUAM*) Ukrainā, ES tiesiskuma misija (*EULEX*) Kosovā, *EUAM* Irākā, *EUCAP* Somālijā, ES Policijas misija palestīniešu teritorijās (*EUPOL COPPS*) un *EUAM* Centrālāfrikas Republikā.

²⁹ Operācijā *IRINI* tiek īstenots Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes noteiktais ieroču embargo, kas palīdz apturēt ieroču plūsmu Lībijā un radīt apstākļus pastāvīgam pamieram. Operācija arī veicina kontrabandas un nelikumīgās tirdzniecības tīklu darbības modeļa izjaukšanu.

³⁰ Operācijā *ATALANTA* uzmanība pievērsta pirātisma apkarošanai Somālijas piekrastē. Šajā operācijā tiek sniegta informācija arī Interpolam un Eiropolam par visām konstatētajām noziedzīgajām un kontrabandas darbībām, tostarp migrantu kontrabandu.

³¹ Regula (ES) 2019/1240 (OV L 198, 25.7.2019., 88. lpp.).

Attiecībā uz pastiprinātu **migrantu kontrabandas novēršanu un palīdzību neaizsargātiem migrantiem** Komisija, lai informētu potenciālos migrantus par kontrabandas un neatbilstīgas

Lai veicinātu apzinātu lēmumu pieņemšanu migrācijas jomā, Nigērā 2019.–2020. gadā tika organizēta informācijas un izpratnes veicināšanas kampaņa. Tā ietvēra tiešu sabiedrības iesaistīšanos, izmantojot individuālas konsultācijas migrācijas jautājumos un plašākus kopienas pasākumus, kā arī informēšanu tiešsaistē un medijos. Personīgās konsultācijās, ierodoties no vairāk nekā 20 izcelsmes valstīm, piedalījās 10 580 Nigēru šķērsojuši cilvēki, no kuriem 7502 cilvēki ziņoja par izpratnes pieaugumu

migrācijas riskiem un dotu pretsparu kontrabandistu izplatītajam vēstījumam, galvenajās partnervalstīs sāka informācijas un izpratnes veicināšanas kampaņas. Kampaņas tika uzsāktas Rietumbalkānos, Āfrikā un Āzijā³². Pamatojoties uz iepriekšējo kampaņu laikā gūto informāciju un pētījumu, ko Komisija veica par šo tēmu³³, Komisija izstrādā metodisku līdzekli, kurā ietverta laba prakse un ieteikumi par kampaņu izpēti un plānošanu, to īstenošana un darba metodes.

Saskaņā ar 2015.–2020. gada rīcības plāna ceturto komponent

u Komisija atbalstīja divpusēju un

Kopējā izmeklēšanas grupa Nigērā sāka darbību 2016. gadā. Līdz 2021. gada 27. maijam tā atbalstīja 554 aizdomās turēto aizturēšanu un 338 tiesas prāvas, kā arī 50 valsts un 138 starptautisko noziedzīgo tīklu identificēšanu.

2020. gadā sāka īstenot jaunu kopējo operatīvo partnerību ar Kotdivuāru. Francijas iestādes uzsāka mācību un mentorēšanas darbības, lai stiprinātu specializētās izmeklēšanas vienības migrantu kontrabandas un cilvēku tirdzniecības jomā.

reģionālu operatīvo sadarbību cīņā pret migrantu kontrabandu, lai panāktu **labāku un ciešāku sadarbību ar partnervalstīm** galvenajos migrācijas maršrutos. Šī sadarbība ietvēra atbalstu tiesībsardzības un tiesu iestāžu sadarbībai, spēju veidošanu robežu pārvaldībā, kā arī informācijas un izpratnes veicināšanas kampaņas.

Reģionālās un valstu **kopējās operatīvās partnerības**³⁴ veicināja kopīgas darbības un nodrošināja partnervalstu tiesībsardzības un tiesu iestāžu spēju veidošanu, atbalstot paraugprakses un informācijas apmaiņu. Kopējā operatīvā partnerība Ziemeļāfrikā, ko ar ES finansējumu īsteno Austrija, Francija, Itālija, Vācija, Nīderlande un Interpols, sadarbojas ar Āfrikas valstu, reģionu un organizāciju kompetentajām iestādēm, galveno uzmanību pievēršot Kotdivuārai, Gvinejai, Tunisijai, Nigērijai, kā arī Āfrikas raga valstīm un Āfrikas Savienības Mehānismam policijas sadarbībai (*AFRIPOL*). Ar Mali, Mauritaniju, Nigēru, Senegālu, Gambiju, Turciju un Rietumbalkāniem

³² Afganistāna, Albānija, Bangladeša, Etiopija, Gambija, Gana, Gvineja, Kotdivuāra, Mali, Maroka, Nigēra, Nigērija, Rietumbalkāni, Senegāla, Somālija, Sudāna un Tunisija.

³³ Pētījums par paraugpraksi neatbilstīgas migrācijas izpratnes veicināšanas kampaņās (Eiropas Komisija, 2021. gada aprīlis).

³⁴ Kopējās operatīvās partnerības ir partnervalsts vajadzībām pielāgotas, elastīgas sadarbības sistēmas cīņai pret organizētās noziedzības tīkliem, kas nodarbojas ar migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību. Viena vai vairākas dalībvalstis sadarbībā ar ES aģentūrām un starptautiskām organizācijām strādā līdztekus partnervalsts tiesībsardzības iestādēm, tiesu iestādēm un citām attiecīgām iestādēm. Atbalsts var ietvert apmācību, mentorēšanu, informācijas apmaiņu un aprīkojuma nodrošināšanu.

ir izveidotas kopējas operatīvās partnerības un kopējas izmeklēšanas grupas, un ir sniegts atbalsts kopējo operatīvo partnerību tīkla izveidei Rietumāfrikā un Centrālajā Āfrikā³⁵.

Reģionālā līmenī kopīgais Valletas rīcības plāns atbalstīja migrācijas pārvaldības uzlabošanu starp Eiropu un Āfriku. Ministru konference, kas notika 2020. gada jūlijā starp ES, tās dalībvalstīm un Ziemeļāfrikas partneriem³⁶, apstiprināja savstarpējo apņēmību novērst un apkarot migrantu kontrabandu. 2021. gada 10. un 11. maijā ar ES un Āfrikas partneru³⁷ līdzdalību tika organizēts augsta līmeņa seminārs, kas vēlreiz apstiprināja dalībnieku apņemšanos kopīgi risināt jautājumus, kuri saistīti ar neatbilstīgas migrācijas un migrantu kontrabandas apkarošanu, atgriešanās un atpakaļuzņemšanas instrumentu izveidi, kā arī likumīgu migrāciju un mobilitāti. Kopš 2018. gada ar Niamejas procesu tiek atbalstīta sadarbība starp ES, tās dalībvalstīm un Rietumāfrikas un Ziemeļāfrikas valstīm, lai novērstu un apkarotu migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību. Turklāt Hartūmas reģionālais operatīvais centrs (*ROCK*), kas ar ES palīdzību tika izveidots 2019. gadā, atbalstīja tiesībsardzības iestāžu sadarbību un informācijas apmaiņu, sagatavojot 245 izlūkdatu ziņojumus un radot pamatu 19 aizturēšanām. ES arī iegulda ievērojamus līdzekļus, lai atbalstītu partnervalstis, jo īpaši ES kaimiņreģionos, uzlabojot to robežu pārvaldību un spēju veikt meklēšanas un glābšanas operācijas uz sauszemes un jūrā.

Rietumbalkānu partneru līdzdalība *EMPACT* operatīvajā rīcības plānā par neatbilstīgas migrācijas veicināšanas novēršanu sekmē to, ka tiek likvidēti organizētie noziedzīgie tīkli, kas iesaistīti migrantu kontrabandā un likumīgo migrācijas kanālu ļaunprātīgā izmantošanā, tostarp viltotu dokumentu izmantošanā. ES finansētajā projektā par smagu noziegumu apkarošanu Rietumbalkānos tika izveidotas piecas kopējas izmeklēšanas grupas un kopš 2017. gada atbalstītas 115 kriminālizmeklēšanas (kuru rezultātā 37 gadījumos tika ierosināta kriminālvajāšana), no kurām 14 bija saistītas ar cilvēku tirdzniecību un migrantu kontrabandu.

ES un Turcijas 2016. gada **paziņojums** palīdz graut migrantu kontrabandistu darbības modeli, uzlabojot Turcijas iestāžu veikto robežkontroli un novēršot jaunus jūras vai sauszemes maršrūtus neatbilstīgai migrācijai. Paziņojuma ietvaros Turcija un ES vienojās arī turpmāk pastiprināt pasākumus pret migrantu kontrabandistiem. Turklāt tās vienojās veicināt neatbilstīgu migrantu atgriešanos no Grieķijas salām, vienlaikus palielinot iespējas pārvietot sīriešus no Turcijas uz ES. ES sagaida, ka Turcija īstenos visus ES un Turcijas paziņojuma elementus. Tā pilnīga īstenošana būs arī tēma saistībā ar ES un Turcijas augsta līmeņa dialogu par migrāciju un drošību 2021. gada oktobrī.

Runājot par **Zīda ceļa** valstīm, ar reģionālo programmu, ko finansē ES un īsteno Apvienoto Nāciju Organizācijas Narkotiku un noziedzības novēršanas birojs (*UNODC*) un Starptautiskā Migrācijas organizācija (*IOM*), tika atbalstīta 184 migrantu kontrabandas lietu izmeklēšana un kriminālvajāšana, radot pamatu 80 izmeklēšanām un 69 tiesas prāvām³⁸.

³⁵ Ar instrumenta “Iekšējās drošības fonds — policija” palīdzību ir nodrošināts ES ieguldījums 12,9 miljonu EUR apmērā, savukārt ar ES Ārkārtas trasta fonda Āfrikai palīdzību nodrošināti 27,9 miljoni EUR.

³⁶ Maroka, Alžīrija, Tunisija, Lībija un Mauritānija.

³⁷ Piedaloties Āfrikas valstīm, dalībvalstīm, Komisijai, Eiropas Ārējās darbības dienestam, Āfrikas Savienības Komisijai, ES aģentūrām un starptautiskām organizācijām.

³⁸ Pret cilvēku tirdzniecību un migrantu kontrabandu vērsta globālā rīcība — Āzija un Tuvie Austrumi (*GLO.ACT*), kas ietver darbības Afganistānā, Bangladešā, Irānā, Irākā un Pakistānā.

3. Pret migrantu kontrabandu vērstās Eiropas cīņas atjaunošana

Lai gan ES pēdējo gadu laikā cīņā pret kontrabandistiem ir spērusi nozīmīgus soļus, problēmas saglabājas, turklāt ir parādījušās jaunas problēmas, kuru risināšanai nepieciešamas pastiprinātas darbības un atjaunota visaptveroša pieeja. Tas attiecas gan uz darbu ar partnervalstīm, gan uz darbu ES un katrā tās dalībvalstī, apkarojot noziedzīgos tīklus, veicinot sadarbību un atbalstot tiesībsardzības iestāžu darbu cīņā pret migrantu kontrabandu.

Atjaunotais ES rīcības plāns cīņai pret migrantu kontrabandu 2021.–2025. gadam ir balstīts uz šādiem galvenajiem darbības pīlāriem: 1) pastiprināta sadarbība ar partnervalstīm un starptautiskām organizācijām, 2) tiesiskā regulējuma īstenošana un sankciju vēršana pret kontrabandistiem, kas darbojas ES un ārpus tās, 3) migrantu ekspluatācijas novēršana un aizsardzības nodrošināšana, 4) sadarbības pastiprināšana un tiesībsardzības un tiesu iestāžu darba atbalstīšana, lai reaģētu uz jaunām problēmām, un 5) zināšanu uzlabošana par kontrabandistu darbības veidiem.

3.1 Pastiprināta sadarbība ar partnervalstīm un starptautiskām organizācijām

Jaunajā paktā ir uzsvērts, cik svarīgi ir veidot visaptverošas, līdzsvarotas, pielāgotas un savstarpēji izdevīgas migrācijas partnerības ar galvenajām izcelsmes un tranzīta valstīm, lai risinātu kopīgas problēmas un izmantotu kopīgas iespējas. Migrācijas partnerību mērķis ir uzlabot migrācijas pārvaldību un vadību, atbalstīt bēgļus un uzņēmējkopienas partnervalstīs, attīstīt ekonomiskās iespējas, veicināt pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, novērst neatbilstīgas migrācijas pamatcēloņus³⁹, pastiprināt sadarbību atgriešanās, atpakaļuzņemšanas un reintegrācijas jomā, vienlaikus attīstot likumīgus kanālus un piesaistot Eiropai prasmes un talantus. Migrantu kontrabandas formu apkarošana ir svarīga šo partnerību sastāvdaļa.

ES jau ir izveidojusi sekmīgas sadarbības sistēmas ar partnervalstīm, tā sniedzot ieguldījumu neatbilstīgas migrācijas un kontrabandas apkarošanā. Tomēr līdz šim veiktie pasākumi un centieni ir sadrumstaloti, un kontrabanda joprojām ir parādība, kas rada aizvien lielākas bažas gan ES, gan partnervalstīs. Lai uzlabotu sinerģiju, paaugstinātu jau pastāvošo instrumentu rezultativitāti, risinātu jaunas problēmas, novērstu kontrabandu un nodrošinātu efektīvu izmeklēšanas darbu, kriminālvajāšanu un notiesāšanu, ir vajadzīga koordinētāka un strukturētāka pieeja. Tāpēc saskaņā ar jauno paktu ES jābalstās uz pašreizējām sadarbības sistēmām un jāattīsta **mērķorientētas un pielāgotas kontrabandas apkarošanas operatīvās partnerības** ar trešām valstīm vai reģioniem, kurus šķērso ES virzienā vedošie migrācijas maršruti. Šīm kontrabandas apkarošanas operatīvajām partnerībām jābūt neatņemamai sastāvdaļai ES visaptverošajā migrācijas partnerībā ar izcelsmes un tranzīta valstīm un jāatbalsta reģionālā un starptautiskā sadarbība.

Starptautiskā līmenī cīņai pret migrantu kontrabandu ir nepieciešama pastāvīga aktīva sadarbība ar Apvienoto Nāciju organizāciju (ANO), Interpolu, citām starptautiskām un reģionālām organizācijām, kā arī citiem līdzekļu devējiem. ES jāturpina **aktīva sadarbība ar ANO un tās specializētajām aģentūrām**, jo īpaši *UNODC*, un tās migrantu kontrabandas jautājumu darba grupu⁴⁰.

Turklāt strukturēta un koordinēta pieeja ir arī nepieciešama, lai nodrošinātu efektīvu un ātru reakciju uz neatbilstīgu migrāciju, ko veicina valstiski rīcībspēki un kas jāapspriež daudzpusējos un starptautiskos forumos.

3.1.1 Kontrabandas apkarošanas operatīvās partnerības

Lai efektīvi cīnītos pret migrantu kontrabandas starptautisko raksturu ārpus ES robežām, gan divpusējā, gan reģionālā līmenī ir vajadzīga ciešāka sadarbība ar galvenajām izcelsmes un tranzīta partnervalstīm. Kā ES visaptverošo partnerību sastāvdaļa šī sadarbība tiks pārvērsta pielāgotās kontrabandas apkarošanas operatīvās partnerībās, kas būs balstītas uz nepārtrauktu apmaiņu un savstarpēji izdevīgu sadarbību starp ES un partnervalstīm. Darbību mērķis būs **stiprināt tiesisko, politisko, operatīvo un stratēģisko satvaru** partnervalstīs un palielināt **uz migrantu kontrabandas apkarošanu vērsto centienu ietekmi, atbildību un ilgtspējību**.

Ir jāveicina un jānodrošina **sinerģija un atbilstība citām politikas jomām un darbībām**, tostarp drošības jomā (piemēram, robežu drošībā, organizētās noziedzības apkarošanā), attīstības sadarbībā (piemēram, izglītībā un apmācībā, kopienu attīstībā, ilgtspējīgas un

³⁹ COM(2021) 56 final.

⁴⁰ Saskaņā ar Kopīgo paziņojumu par ES ieguldījuma stiprināšanu uz noteikumiem balstītā multilaterālismā (JOIN(2021) 3 final).

iekļaujošas ekonomikas attīstības jomā) un labā pārvaldībā (piemēram, korupcijas apkarošanā).

Kontrabandas apkarošanas operatīvās partnerības ietvers **dažus vai visus turpmāk minētos elementus**, kuri būs pielāgoti partnervalstu vai reģionu vajadzībām, kuru mērķis būs stiprināt operatīvo sadarbību, turpinot informācijas apmaiņu, un kuri sniegs mērķorientētu atbalstu. Šie elementi ir:

- palīdzība stabili **tiesisko regulējumu** izveidē vai spēkā esošo regulējumu uzlabošanā, pamatojoties uz ANO protokolu par migrantu nelikumīgu ieviešanu pa zemes, jūras un gaisa ceļiem. Ja partnervalstis vēl nebūs ANO protokola dalībnieces, ES sadarbībā ar *UNODC* mudinās tās ratificēt šo protokolu un atbalstīs tā ratifikācijā. Tas ir svarīgs solis, lai efektīvi nepieļautu migrantu kontrabandu un uzsāktu kriminālvajāšanu migrantu kontrabandas gadījumos un lai kontrabandistus varētu aizturēt un sodīt par viņu noziegumiem izcelsmes valstīs. Tikpat stingrs tiesiskais regulējums ir nepieciešams arī efektīvai sadarbībai ar dalībvalstīm un ES aģentūrām, tostarp Eiropolu, *Frontex* un *Eurojust*,
- tiesiskā regulējuma īstenošanas nodrošināšana, izstrādājot uz pierādījumiem balstītus **politikas virzienus, stratēģijas un rīcības plānus** valsts, reģionālā un kontinentālā līmenī. Būtisks aspekts būs partnervalstu, kā arī reģionālo un kontinentālo organizāciju atbalstīšana datu vākšanā, analizē un pētniecībā, kas virzīs lēmumu pieņemējus,
- partnervalstu valsts un vietējo iestāžu **operatīvo spēju veidošana**, lai novērstu un nepieļautu neatbilstīgu migrāciju, tostarp attiecīgā gadījumā izmantojot pašreizējās struktūras⁴¹ vai izveidojot īpašus koordinācijas centrus. Partnervalstu spējas jāstiprina arī, sniedzot palīdzību cilvēkiem, kuri nonākuši neaizsargātā situācijā, jo īpaši bērniem un sievietēm, kas var būt vardarbības, ekspluatācijas, ļaunprātīgas izmantošanas un tirdzniecības objekti,
- partnervalstu **robežu pārvaldības** spēju atbalstīšana ar mērķi novērst neatbilstīgu izceļošanu un tranzītu,
- operatīvā atbalsta piedāvāšana **tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu sadarbības jomā**, lai radītu un stiprinātu spējas un atbildību partnervalstīs, stiprinātu mūsdienīgu izmeklēšanas instrumentu un metožu izmantošanu, kā arī veicinātu koordināciju un sadarbību starp attiecīgajām valsts iestādēm. Tas jābalsta uz pašreizējo kopējo operatīvo partnerību un kopējo izmeklēšanas grupu darba rezultātiem un pieredzi,
- ar partnervalstīm pastāvošās sadarbības pastiprināšana **identitātes un dokumentu viltošanas apkarošanas jomā**, lai palīdzētu samazināt uz nozagtu un/vai viltotu personu apliecinošo dokumentu pamata izsniegto vīzu skaitu. Tam jāveicina jaunu tehnoloģiju izmantošana dokumentu viltošanas atklāšanai, pasu izsniegšanas un piegādes kontrolēšanai, civiltātvokļa reģistru modernizēšanai un datorizācijai, kā arī iespējamie mācību pasākumi,

⁴¹ Piemēram, Niamejas deklarācija, sadarbība ar *AFRIPOL*, pasākumi pēc Valletas samita, kā arī Rabātas, Hartūmas, Budapeštas un Prāgas procesi.

- profilakses un izpratnes veicināšanas pasākumu uzlabošana, izcelsmes un tranzīta kopienās (tostarp bēgļu un uzņemšanas nometnēs tranzītvalstīs un ES esošajā diasporā) īstenojot **mērķorientētas informēšanas un izpratnes veicināšanas kampaņas** par neatbilstīgas migrācijas un kontrabandas riskiem, kā arī attiecīgām alternatīvām, apkarojot noziedzīgo tīklu popularizētos viltus vēstījumus,
- atbalsta sniegšana attiecīgajos gadījumos, lai kļiedētu ar migrantu kontrabandu saistītās **bažas par drošību**, veicinot sinerģiju ar darbībām, kuru mērķis ir apkarot jebkāda veida noziedzību, terorismu un vardarbīgu ekstrēmismu,
- nepārtraukts dialogs un koordinēta sadarbība ar izcelsmes un tranzīta valstīm, kuras ietekmē **jaunā valsts vadītas migrācijas instrumentalizācijas parādība**.

Komisija kopā ar Augsto pārstāvi un dalībvalstīm sistemātiski veicinās sadarbību, lai ES attiecībās ar partnervalstīm migrantu kontrabandas jautājumu risinātu kā savstarpējo interešu jautājumu. Tie atbalstīs partnervalstis un reģionus, **nosakot faktiskās vajadzības** migrantu kontrabandas novēršanai un apkarošanai un ņemot vērā to īpašo situāciju, tostarp kontrabandas sociālekonomiskos aspektus, kas ietekmē vietējās kopienas. Pamatojoties uz šādām vajadzībām, kontrabandas apkarošanas operatīvās partnerības **tiks izstrādātas kā saskaņots satvars, kas aptvers iepriekš minētos atbilstīgos elementus**.

Komisija kopā ar Augsto pārstāvi, dalībvalstīm un partnervalstīm šīs kontrabandas apkarošanas operatīvās partnerības uzsāks un īstenos, apstiprinot savstarpēju apņemšanos sasniegt kopīgus mērķus cīņā pret migrantu kontrabandistiem. Šajā nolūkā Komisija organizēs arī **augsta līmeņa konferences ar maršruta partnervalstīm**, lai analizētu pašreizējās problēmas, veicinātu sadarbību, atbalstītu tehnisko darba grupu ieteikumus un izvērtētu panākumus, kas gūti cīņā pret migrantu kontrabandas tīkliem. Sadarbojoties ar partnervalstīm vai reģioniem, prioritārā kārtībā tiks uzsāktas kontrabandas apkarošanas operatīvās partnerības **Vidusjūras austrumdaļas /Rietumbalkānu maršrutā, pamatojoties uz visa maršruta pieeju, kas ietver valstis Zīda ceļa, Ziemeļāfrikas un Rietumāfrikas maršrutā**.

Dalībvalstu iestādēm, apvienojot zināšanas un resursus **Eiropas komandas** garā, jāuzņemas galvenā loma kontrabandas apkarošanas operatīvo partnerību izstrādē un īstenošanā. Dalībvalstu rīcībā ir operatīvās spējas un zināšanas, kas nepieciešamas, lai sniegtu vajadzīgo palīdzību partnervalstīm, un tām jāturpina iesāktās darbības partnervalstīs, lai atbalstītu cīņu pret kontrabandu.

ES aģentūrām, jo īpaši Eiropolam, *Frontex* un *Eurojust*, palīdzība jāpiedāvā atbilstīgi to pilnvarām, tostarp veicinot informācijas apmaiņu, sniedzot tehnisko atbalstu, īstenojot spēju veidošanu un apmācību, kā arī nosūtot sadarbības koordinatorus. Atkarībā no attiecīgajām partnervalstīm vai reģioniem un apzinātajām vajadzībām, ES aģentūras var noslēgt jaunus nolīgumus (piemēram, *Frontex* statusa nolīgumus vai darba nolīgumus ar kompetentajām iestādēm). Ja šādi nolīgumi vai kārtība jau pastāv, to īstenošanai pilnībā jāatbalsta jaunie kontrabandas apkarošanas operatīvo partnerību mērķi. Vajadzības gadījumā vērā tiks ņemts arī Interpola ieguldījums.

Kopējās drošības un aizsardzības politikas misiju operatīvās darbības var atbalstīt uzņēmējvalsts iestādes. Tām varētu piešķirt pilnvaras sniegt stratēģiskus padomus par tiesisko regulējumu, stratēģiju un rīcības plānu izstrādi vai reformu un piedāvāt spēju veidošanu

robežu pārvaldībā, tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu sadarbībā, identitātes un dokumentu viltošanas apkarošanā utt.

Lai nodrošinātu jauno kontrabandas apkarošanas operatīvo partnerību panākumus, ES ir jānodrošina atbilstīgs finansējums, kas atbilst atjaunotā ES rīcības plāna centieniem un mērķiem, atbalsta tos un pārvērš darbībā. Papildu atbalstu dažādo partnerību elementu īstenošanā sniegs vairāki finanšu instrumenti, proti, **Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instruments (NDICI) “Eiropa pasaulē”, Pirmspievienotās palīdzības instruments (IPA III) laikposmam no 2021. gada līdz 2027. gadam, Iekšējās drošības fonds, Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds un Robežu pārvaldības un vīzu instruments**, kā arī citi attiecīgi piešķirumi, ņemot vērā partnera valsts stratēģijas un nodrošinot to piederību. **Kontrabandas apkarošanas operatīvās partnerības** pamatos ES ārējā finansējuma stratēģisko un politikas virzīto plānošanu un instrumentu plānošanas dokumentu īstenošanu. No 79,5 miljardu EUR lielā kopējā NDICI “Eiropa pasaulē” budžeta orientējoši 10 % tiks atvēlēti darbībām, kas vērstas tieši uz konkrētām problēmām, kuras saistītas ar migrāciju un piespiedu pārvietošanu, tostarp kontrabandas apkarošanu.

3.1.2 Reaģēšana uz neatbilstīgas migrācijas instrumentalizāciju, ko īsteno valstiski rīcībaspēki

Nesenās norises pie ES ārējās robežas ar Baltkrieviju ir pēdējie ļoti satraucošo notikumu piemēri, kas liecina, ka ārējo robežu aizsardzībā, valstisku rīcībaspēku sekmētās neatbilstīgās migrācijas novēršanā un reaģēšanā uz to galvenais faktors ir **cieša sadarbība un pastāvīga modrība**. Dalībvalstis, ES iestādes un ES aģentūras (jo īpaši *Frontex*, *EASO* un Eiropols) ir ātri reaģējušas uz straujajām norisēm pie ES austrumu robežas, sniedzot atbalstu tiešam spiedienam pakļautajām valstīm, jo īpaši izmantojot Savienības civilās aizsardzības mehānismu. **ES migrācijas sagatavotības un krīzes pārvaldības mehānisma tīkls** (Plāna pārvaldības tīkls) nodrošināja jaunāko situācijas izpratni visām ieinteresētajām personām un gādāja par savlaicīgu un koordinētu operatīvo reakciju. Turklāt Komisija sniedz arī ārkārtas finansiālo palīdzību, lai palīdzētu Lietuvai risināt īstermiņa vajadzības un nodrošinātu cienīgus uzņemšanas apstākļus politiskiem mērķiem izmantotajiem migrantiem, kā arī vidēja termiņa atbalstu, lai aizsargātu ārējo robežu un apkarotu organizētu neatbilstīgo migrāciju.

Šie notikumi liecina, ka saskaņotas kolektīvas sadarbības rezultātā partnervalstis, kuru pilsoņi ir izmantoti šajā valsts vadītajā shēmā, var vēlēties **sadarboties ar ES**, lai apturētu šo darbības veidu, iesaistoties konstruktīvā un visaptverošā dialogā, kas kalpo visu pušu interesēm. Šajā ziņā ES dialogs un kopīga sadarbība ar Irāku ir devusi pozitīvus rezultātus, samazinot mēģinājumus neatbilstoši sasniegt ES un veicinot brīvprātīgu atgriešanos.

Tādi piemēri kā saskaņota ES darbība, risinot situācijas, kurās migrācijas spiediens pie tās ārējām robežām tiek organizēts, liecina, ka cieša sadarbība un solidaritāte starp dalībvalstīm, kā arī nepārtraukts un plašs dialogs un koordinēta sadarbība ar izcelsmes un tranzīta valstīm neatbilstīgas migrācijas novēršanai, pievēršoties jaunajai migrācijas instrumentalizācijas parādībai un atgriešanās atvieglošanai, var sniegt konkrētus rezultātus.

Lai kopīgi un efektīvi reaģētu uz šīs jaunās parādības radītajām problēmām un nodrošinātu ES ārējo robežu aizsardzību, ES ir vajadzīgs **pastiprināts instrumentu kopums**, kas stratēģiskā

veidā apvieno visus tās rīcībā esošos operatīvos, juridiskos, diplomātiskos un finanšu instrumentus.

ES aģentūrām — jo īpaši *Frontex*, Eiropolam un *EASO*, sadarbojoties arī ar Interpolu un citiem starptautiskiem rīcībbspēkiem — ir jāspēj ātri mobilizēt resursus un līdzekļus un sniegt **operatīvu atbalstu** ES ārējo robežu aizsardzībai, vākt izlūkdatumus un operatīvo informāciju, kā arī palīdzēt migrantiem, kas kļuvuši par valsts vadītas instrumentalizācijas upuriem. Reakcijai uz to, ka valstiski rīcībbspēki izmanto neatbilstīgu migrāciju, ir jāiezīmējas un jāpastiprinās **dialogā ar partnervalstīm**, jo īpaši kontrabandas apkarošanas operatīvajām partnerībām. Atbilstošos un attiecināmos gadījumos varētu apsvērt **ES globālajā cilvēktiesību sankciju režīmā** paredzēto ierobežojošo pasākumu vēršanu pret indivīdiem, tiesību subjektiem un organizācijām, kas piedalās valsts vadītās shēmās un ir atbildīgas par smagiem cilvēktiesību pārkāpumiem un aizskārumiem, kā arī ir iesaistītas šādos noziedzīgos nodarījumos vai arī ir saistītas ar tiem. Turklāt ES **jāveic secīgi pasākumi dažādās politikas jomās**, kas ir būtiskas attiecībās ar konkrēto trešo valsti, vajadzības gadījumā veicot mērķorientētus pasākumus vīzu, tirdzniecības, attīstības, finansiālās palīdzības un citās jomās. Lēmums daļēji **apturēt ar Baltkrieviju noslēgto nolīgumu par vīzu atvieglotu izsniegšanu**, kuru Komisija šobrīd pieņem kopā ar šo atjaunoto ES rīcības plānu, ir konkrēts šādu pasākumu piemērs.

Kā paziņoja Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena 2021. gada runā par stāvokli Savienībā, Komisija *“kā daļu no savas darbības Šengenas jomā noteiks jaunus veidus, kā reaģēt uz šādu agresiju un nodrošināt vienotību mūsu ārējo robežu aizsardzībā”*. Šajā kontekstā Komisija apsvērs iespēju stiprināt ES tiesisko regulējumu, lai nodrošinātu vienotu pieeju ārējo robežu uzlabotai aizsardzībai, kā arī ES un tās dalībvalstu būtiskajām interesēm, vienlaikus vienmēr nodrošinot pamattiesību pilnīgu ievērošanu.

Turklāt, lai nodrošinātu, ka oponenti pārtrauc izmantot vienotas efektīvas un taisnīgas sistēmas neesību, būs svarīgi rast kopīgu pamatu migrācijas pārvaldībai visos apstākļos. Jaunajā paktā ir ietverti visi elementi — tostarp īpašs instruments, kura izmantošana krīzes laikā varētu pieļaut pagaidu atkāpes no parastajām procedūrām —, kas vajadzīgi, lai dalībvalstis varētu risināt dažāda veida problēmas, ar kurām tās saskaras, un tāpēc ir būtiski, lai Padome un Eiropas Parlaments ātri virzītu ar to saistītās sarunas.

Galvenās darbības

- Komisija kopā ar Augsto pārstāvi un dalībvalstīm izveidos kontrabandas apkarošanas operatīvās partnerības ar partnervalstīm, caur kurām iet migrācijas maršruti, un šīs partnerības būs daļa no visaptverošām, līdzsvarotām, pielāgotām un savstarpēji izdevīgām migrācijas partnerībām, kas tiks veidotas saskaņā ar jauno paktu.
- Komisija veicinās reģionālo sadarbību, kā arī sadarbību ar attiecīgajām starptautiskajām organizācijām, piemēram, *UNODC* un Interpolu.
- Komisija, Augstais pārstāvis, dalībvalstis un Savienības aģentūras apvienos un turpinās izstrādāt visus to rīcībā esošos operatīvos, juridiskos, diplomātiskos un finanšu instrumentus, lai reaģētu uz neatbilstīgas migrācijas instrumentalizāciju no

3.2 Sankcijas pret migrantu kontrabandistiem un migrantu ekspluatācijas novēršana

Lai cīnītos pret neatbilstīgas migrācijas veicināšanu, ir nepieciešams optimāli ieviest metodes, kas ļautu vērst sankcijas pret migrantu kontrabandistiem, jo īpaši tiem, kas vada noziedzīgos tīklus. Šā iemesla dēļ dalībvalstīm un partnervalstīm ir efektīvi jārisina un jāuzlabo piemērojamo tiesisko regulējumu īstenošana, pamatojoties uz ANO protokolu par migrantu nelikumīgu ievēšanu pa zemes, jūras un gaisa ceļiem, kas papildina ANO Konvenciju pret transnacionālo organizēto noziedzību un, ES ietvaros — “Veicinātāju paketi”⁴².

Uz Eiropu un tās iekšienē kontrabandā vesto migrantu nāves gadījumi, kā arī viņu pakļaušana dažāda veida kaitējumam un ekspluatācijai, ir nepieņemama. Migrantu pamattiesības ir jāaizsargā visos gadījumos, sākot ar to, ka aizsardzība ir jānodrošina cilvēkiem, kas ir nonākuši neaizsargātības situācijā. Migranti, kas ir arī noziedzības upuri, bieži atrodas neaizsargātā situācijā, un viņiem var būt grūtības piekļūt tiesu sistēmai. Saskaņā ar Direktīvu par noziegumos cietušo tiesībām⁴³, visiem noziedzīgos nodarījumos cietušajiem ir dažādas tiesības, tostarp tiesības saņemt atbalstu un aizsardzību, kas jānodrošina visos apstākļos. ES jāsniedz palīdzība un aizsardzība kontrabandā vestajiem migrantiem, jo īpaši — neaizsargātām grupām, piemēram, bērniem un sievietēm.

3.2.1 Sankcijas pret kontrabandistiem, kas darbojas migrācijas ceļos

ANO protokols par migrantu nelikumīgu ievēšanu pa zemes, jūras un gaisa ceļiem ir saistīts ar kontrabandas novēršanu, izmeklēšanu, tās īstenošanu kriminālvajāšanu, kā arī šādiem noziedzīgiem nodarījumiem pakļautu personu tiesību aizsardzību. ANO protokolā par nelikumīgu ievēšanu dalībvalstīm⁴⁴ ir uzlikts par pienākumu noteikt migrantu kontrabandu un citas šādu kontrabandu atbalstošas darbības formas par noziedzīgiem nodarījumiem, savukārt migrantus par to, ka viņi ir kļuvuši par kontrabandas objektu, kriminālvajāšanai pakļaut nevajadzētu. Migrantu kontrabandas jautājumu risināšanā ANO sankcijas vai autonomas ES sankcijas var nodrošināt instrumentu, kuru izmantojot, ir iespējams piemērot sankcijas atbildīgajiem indivīdiem vai organizācijām, piemēram, nosakot ceļošanas aizliegumu, iesaldējot finanšu līdzekļus vai nosakot aizliegumu darīt viņiem pieejamus līdzekļus vai saimnieciskos resursus.

ANO saskaņotās sankcijas ES transponē ES tiesību aktos. Šajā sakarā Drošības padomes komiteja sankciju sarakstam, kurā iekļautas personas un subjekti, uz kuriem attiecas līdzekļu iesaldēšana, ceļošanas aizliegums un citi pasākumi, 2018. gada 7. jūnijā attiecībā uz Lībiju pievienoja sešus Lībijā darbību īstenojošus cilvēku tirgotājus un kontrabandistus. 2018. gada 14. jūnijā ES Padome šos pasākumus transponēja ES tiesību aktos. Papildus ANO līmenī pieņemto sankciju transponēšanai ES nepieciešamības gadījumā var izmantot tās rīcībā esošos autonomos instrumentus. **ES globālais cilvēktiesību sankciju režīms**⁴⁵, kas pieņemts 2020. gada 7. decembrī, ir devis ES satvaru, kas ļauj tai vērsties pret personām, kuras ir atbildīgas par visā pasaulē notiekošiem nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem un aizskārumiem, kā arī ir iesaistītas šādos noziedzīgos nodarījumos vai arī ir saistītas ar tiem.

⁴² Padomes direktīva 2002/90/EK (OV L 328, 5.12.2002, 17. lpp.) un Padomes Pamatlēmums 2002/946/TI (OV L 328, 5.12.2002, 1. lpp.).

⁴³ Direktīva 2012/29/ES (OV L 315, 14.11.2012, 57. lpp.).

⁴⁴ 2021. gada 18. februārī Protokolu par migrantu nelikumīgu ievēšanu bija parakstījuši 150 dalībnieki, tostarp ES (kuru pārstāv Eiropas Komisija) un tās dalībvalstis, izņemot Īriju.

⁴⁵ Padomes Regula (ES) 2020/1998 (OV L 410, 7.12.2020, I/1. lpp.) un Padomes Lēmums (KĀDP) 2020/1999 (OV L 410, 7.12.2020, I/13. lpp.).

Šis jaunais sankciju režīms cita starpā attiecas uz cilvēku tirdzniecību, kā arī migrantu kontrabandistu izdarītiem cilvēktiesību aizskārumiem, ciktāl šie aizskārumi ir plaši izplatīti, sistemātiski vai citādi rada nopietnas bažas attiecībā uz kopējās ārpolitikas un drošības politikas mērķiem⁴⁶.

Eiropas Savienībā **Veicinātāju paketē** neatļautas ieceļošanas, tranzīta vai uzturēšanās veicināšana ir noteikta par noziedzīgu nodarījumu, un tajā ir noteikti ar šādu darbību saistītie kriminālsodi. Veicinātāju paketē ir noteikts, ka dalībvalstīm ir attiecīgi jāpiemēro sankcijas ikvienam, kas apzināti palīdz trešās valsts valstspiederīgajam ieceļot vai šķērsot kādu ES valsti, vai, apmaiņā pret finansiālu labumu, tajā uzturēties. Tās galvenais mērķis ir reaģēt uz **kriminālajiem tīkliem, kas ir atbildīgi par migrantu kontrabandu**. Veicinātāju paketes 2017. gada novērtējumā⁴⁷ tika secināts, ka tās efektivitāte attiecībā uz mērķu sasniegšanu joprojām ir daļēja. Lai gan tika uzskatīts, ka atsevišķus instrumenta aspektus, piemēram, noziedzīgā nodarījuma definīciju, varētu precizēt, nodrošinot lielāku juridisko noteiktību attiecībā uz atšķirību starp krimināla rakstura veicināšanu un humāno palīdzību, citu galveno paketes aspektu — piemēram, dalībvalstu sodu sistēmas⁴⁸ vispārējās tuvināšanas — efektivitāte tika novērtēta ar pozitīviem un neitrāliem apsvērumiem. Lai gan Veicinātāju paketē iekļautos noteikumus kopumā ir transponējušas visas dalībvalstis, kurām tā ir saistoša⁴⁹, šīs paketes ietekmi uz faktisko kriminālvajāšanas un notiesāšanas līmeni nebija iespējams novērtēt, jo trūkst ticamu, visaptverošu un salīdzināmu datu. Lai uzlabotu ar tās īstenošanu saistīto zināšanu bāzi, dalībvalstīm jāuzlabo Eiropas Savienības Statistikas birojam (*Eurostat*) iesniegto datu kvalitāte un pieejamība. Komisija atbalstīs paraugprakses apmaiņu un sniegs norādījumus, izmantojot valstu kontaktpunktus, kuri risina ar migrantu kontrabandu saistītus jautājumus.

Direktīva, kas ir daļa no Veicinātāju paketes, ļauj dalībvalstīm **noteikt, ka par likumā neatļautas humānās palīdzības sniegšanu kriminālatbildība netiek noteikta**. Lai reaģētu uz aizvien sarežģītāko darbības vidi, kurā nevalstiskās organizācijas un personas darbojas, palīdzot migrantiem, tostarp saistībā ar meklēšanas un glābšanas operācijām jūrā, Komisija sniedza norādījumus⁵⁰, precizējot, ka par likumā atļautas humānās palīdzības sniegšanu (piemēram, saistībā ar meklēšanas un glābšanas operācijām) nekad nedrīkst tikt noteikta kriminālatbildība, un aicināja dalībvalstis, kas to vēl nav izdarījušas, izmantot iespēju nošķirt humāno palīdzību (kas nav atļauta likumā) no darbībām, kuru mērķis ir veicināt neatbilstīgu ieceļošanu vai tranzītu, un noteikt, ka par likumā neatļautas humānās palīdzības sniegšanu kriminālatbildība netiek noteikta.

Pēc Veicinātāju paketes novērtēšanas Komisija sāka **regulāru apspriešanos ar pilsonisko sabiedrību un ES aģentūrām**, tostarp Pamattiesību aģentūru un *Eurojust*, lai pilnveidotu zināšanas un apkopotu pierādījumus ar mērķi noteikt jautājumus, kas saistīti ar Veicināšanas

⁴⁶ Noteikts Līguma par Eiropas Savienību 21. pantā.

⁴⁷ SWD(2017) 117 final.

⁴⁸ No vienas puses, izveidojot kopēju direktīvā noteiktā noziedzīgā nodarījuma definīciju un, no otras puses, nosakot minimālos noteikumus attiecībā uz sankcijām, juridisko personu atbildību un jurisdikciju, uz ko attiecas pamatlēmums.

⁴⁹ Visas dalībvalstis, izņemot Dāniju un Īriju. Saskaņā ar Padomes Īstenošanas lēmumu (ES) 2020/1745 (OV L 393, 23.11.2020., 3. lpp.) Īrija Veicinātāju paketi īsteno un provizorisks piemēro vēlākais no 2022. gada 1. janvāra.

⁵⁰ C(2020) 6470 final.

direktīvas interpretāciju un piemērošanu. Direktīvas izpildes uzlabošanai Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, izmantojot par migrantu kontrabandas lietām atbildīgos valstu kontaktpunktus.

Komisija arī pastiprinās *acquis* īstenošanas uzraudzību, lai nodrošinātu piemērotu, efektīvu un preventīvu kriminālsodu noteikšanu, vienlaikus novēršot risku, ka kriminālatbildība tiek noteikta personām, kas sniedz humāno palīdzību grūtībās nonākušiem migrantiem. Komisija izveidos ciešus kontaktus ar dalībvalstu iestādēm, lai vāktu informāciju par Veicinātāju paketes īstenošanu, un vajadzības gadījumā — ja tiks pārkāpti ES tiesību akti — uzsāks pārkāpumu procedūras. **Par Veicinātāju paketes ieviešanu**, tostarp 2020. gada norādījumu ieviešanu, Komisija ir paredzējusi ziņot 2023. gadā. Nepieciešamības gadījumā Komisija ierosinās pārskatīt tiesisko regulējumu, lai nodrošinātu, ka ES ir sagatavota ar šo ES rīcības plānu izveidotās politikas sistēmas īstenošanai, lai reaģētu uz pastāvīgi mainīgajām problēmām šajā jomā.

3.2.2 Kontrabandā vesto migrantu ekspluatācijas novēršana un viņu aizsardzības nodrošināšana

Kontrabandā vestajiem migrantiem to ceļojuma laikā ir augsts risks zaudēt dzīvību un piedzīvot kaitējumu. Migrantu pamattiesības bieži vien tiek rupji pārkāptas — viņi tiek ļaunprātīgi izmantoti un ekspluatēti. Īpaši svarīgi ir nodrošināt **aizsardzību un palīdzību** kontrabandā vestajiem, neaizsargātajiem migrantiem, īpašu uzmanību pievēršot bērniem un sievietēm, tostarp ievērojot ES stratēģiju par cietušo tiesībām (2020.–2025. gads)⁵¹, ES stratēģiju par cilvēku tirdzniecības apkarošanu (2021.–2025. gads) un ES stratēģiju par bērnu tiesībām⁵². Ir jānodrošina pamattiesību aizsardzība policijas un tiesas virzītos procesos, īpašu uzmanību pievēršot gadījumiem, kad migranti kļūst par cilvēku tirdzniecības upuriem.

Ceļojuma laikā migranti pazūd un ģimenēm pastāv risks tikt izšķirtām⁵³. Ar ES finansiālo atbalstu dalībvalstīm un partnervalstīm jānovērš ģimeņu izšķiršana migrācijas ceļojuma laikā un jāizstrādā pazudušo migrantu meklēšanas mehānismi. Šāda darba pamatā vajadzētu būt darbībām, kuras jau īsteno Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja, Sarkanā Krusta un Sarkanā Pusmēness nacionālās biedrības, kā arī citas attiecīgās starptautiskās organizācijas un pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

Pēc ierašanās ES teritorijā cilvēki ar **īpašām vajadzībām** jānosaka par prioritāti un jānosūta pie attiecīgām pienācīgu atbalstu sniedzošām organizācijām. Šajā ziņā svarīga nozīme ir arī nākotnē paredzētajam pirmsieceļošanas skrīningam⁵⁴, kas tiks īstenots ar ES aģentūru, jo īpaši *Frontex* un *EASO*, atbalstu. Vienlaicīgi ES aģentūras turpinās atbalstīt dalībvalstis, jo īpaši ar

⁵¹ COM(2020) 258 final.

⁵² COM(2021) 142 final.

⁵³ Laikposmā no 2015. gada līdz 2018. gadam Sarkanā Krusta nacionālās biedrības kopā ar Starptautisko Sarkanā Krusta komiteju ir savākušas meklēšanas pieprasījumus no Eiropā un izcelsmes valstīs esošajām ģimenēm, lai meklētu gandrīz 60 000 trešo valstu valstspiederīgo, kuri neatbilstīgi ceļoja uz Eiropu vai cauri Eiropai. Tas liecina, ka ievērojams skaits personu ir pazudušas vai ir tikušas nošķirtas no savām ģimenēm arī pēc ierašanās ES.

⁵⁴ COM(2020) 612 final.

identifikācijas un nosūtījumu procedūrām, saskaņā ar Uzņemšanas nosacījumu direktīvu⁵⁵ un Patvēruma procedūru direktīvu⁵⁶.

Kontrabandisti vērsas patvēruma meklētāju uzņemšanas centros, lai vervētu cilvēkus, kuri vēlas neatļauti pārvietoties ES teritorijā vai kuri var kļūt par cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas upuriem. Migrantu kontrabandisti viņus pārvieto uz galamērķa valstīm vai nu slepeni, vai arī tad, kad viņi ir saņēmuši patvēruma dokumentus. Lai novērstu migrantu kontrabandu un tirdzniecību ES, patvēruma iestādēm un citām attiecīgajām dalībvalstu iestādēm jāpastiprina uzraudzības pasākumi uzņemšanas centros un to tuvumā. Turklāt dalībvalstu iestādēm un *EASO* informācija par kontrabandas riskiem jāiekļauj informācijas materiālos, kuri jānodod patvēruma meklētājiem un citiem migrantiem.

Viena trešā daļa migrantu bērnu, kas ierodas ES, ir nepavadīti nepilngadīgie. Tā ir ļoti neaizsargāta grupa, kas saskaras ar dažādiem riskiem, tostarp cilvēku tirdzniecību. Pēc ierašanās ES daļa nepavadīto nepilngadīgo pazūd, pirms viņus reģistrē patvēruma iestādes⁵⁷. Cilvēku tirgotāji izmanto uzņemšanas centrus, lai noteiktu iespējamus upurus un organizētu transportu uz galamērķiem, kur notiks bērnu un citu neaizsargātu personu ekspluatācija⁵⁸. **Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīva**⁵⁹ paredz saistošus noteikumus, kuru mērķis ir novērst cilvēku tirdzniecību, veikt efektīvu kriminālvajāšanu pret noziedzniekiem un aizsargāt upurus. ES Cilvēku tirdzniecības apkarošanas stratēģijā 2021.–2025. gadam ir izklāstīts Komisijas plāns šīs direktīvas īstenošanas atbalstam un noteikta tā izvērtēšanas nepieciešamība. Pamatojoties uz šīs izvērtēšanas rezultātiem, Komisija apsvērs tās pārskatīšanu. Vienlaikus Komisija turpinās atbalstīt dalībvalstis Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvas īstenošanā, jo īpaši attiecībā uz dzimumu līdztiesības un sensitīviem, ar bērniem saistītiem aspektiem.

Direktīva par noziegumos cietušo tiesībām paredz saistošu tiesību kopumu visiem noziegumos cietušajiem un viņu ģimenes locekļiem. Cietušo tiesības ir jāpiemēro nediskriminējošā veidā, neatkarīgi no viņu uzturēšanās statusa⁶⁰. Komisija arī uzsāks pētījumu par to, kā tiek īstenota **Uzturēšanās atļaujas direktīva**⁶¹, kurā izklāstīti noteikumi par uzturēšanās atļaujām, kas izsniegtas trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri ir cilvēku tirdzniecības upuri vai kontrabandas upuri un kuri sadarbojas ar kompetentajām iestādēm.

Viens no neatbilstīgas migrācijas galvenajiem virzītājspēkiem ir neatbilstīgajiem migrantiem pastāvošā iespēja atrast darbu neoficiālajā ekonomikā un tādējādi iegūt līdzekļus, ar kuriem tie var atbalstīt ģimenes locekļu uzturēšanos izcelsmes valstī. Direktīvas par sankcijām pret darba devējiem efektīva īstenošana ir svarīga, lai atturētu no neatbilstīgas migrācijas un aizsargātu neatbilstīgu migrējošo darba ņēmēju tiesības. Tas tiek darīts, piemērojot sankcijas darba devējiem, kas nodarbina neatbilstīgus migrantus bez uzturēšanās tiesībām, nodrošinot efektīvus mehānismus nesamaksāto algu atgūšanai, iesniedzot sūdzības un ziņojot par

⁵⁵ Direktīva 2013/33/ES (OV L 180., 29.6.2013., 96. lpp.).

⁵⁶ Direktīva 2013/32/ES (OV L 180., 29.6.2013., 60. lpp.).

⁵⁷ Papildinformāciju skatīt 2020. gada Eiropas migrācijas tīkla informācijā https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/00_eu_inform_uam_2020_en_0.pdf.

⁵⁸ Eiropols.

⁵⁹ Direktīva 2011/36/ES (OV L 101, 15.4.2011., 1. lpp.).

⁶⁰ Direktīvas 2012/29/ES (OV L 315, 14.11.2012, 57. lpp.) 1. panta 1. punkts.

⁶¹ Padomes Direktīva 2004/81/EK (OV L 261, 6.8.2004, 19. lpp.).

noziegumiem, kā arī veicot efektīvas pārbaudes tajās ekonomikas nozarēs, kurās pastāv vislielākais nelikumīgās nodarbinātības risks. Šajā nolūkā Komisija kopā ar šo atjaunoto rīcības plānu iesniedz novērtējumu, ko papildina pasākumu kopums, kas nepieciešams par **sankcijām pret darba devējiem izdotās direktīvas efektivitātes uzlabošanai.**

Galvenās darbības

Komisija:

- strādās ar dalībvalstīm, izmantojot valstu kontaktpunktus, kas ir atbildīgi par migrantu kontrabandas lietām, un citas kompetentās valsts iestādes, lai uzlabotu Veicinātāju paketes īstenošanu un, ciktāl attiecināms, uzsāktu pārkāpuma procedūras,
- ziņos par Veicinātāju paketes īstenošanu 2023. gadā un apsvērs turpmāko rīcību,
- uzlabos migrantu aizsardzību, stiprinot Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvas un Uzturēšanās atļaujas direktīvas īstenošanu,
- sadarbībā ar dalībvalstīm attiecīgajām aģentūrām un ieinteresētajām personām uzlabos par darba devējiem noteicamajām sankcijām izdotās direktīvas efektivitāti.

Padomei un dalībvalstīm vajadzētu:

- noteikt sankcijas migrantu kontrabandistiem, transponējot ANO sankcijas un vajadzības gadījumā izmantojot ES globālo cilvēktiesību sankciju režīmu.

Dalībvalstīm vajadzētu:

- pilnā apmērā īstenot Veicinātāju paketi un piemērot atbilstīgas sankcijas migrantu kontrabandistiem, īpašu uzmanību pievēršot īpaši svarīgiem mērķiem,
- uzlabot to migrantu identifikāciju, kuriem nepieciešama aizsardzība (jo īpaši bērnu un nepavadītu nepilngadīgo identifikāciju), piemērojot identifikācijas un nosūtīšanas procedūras saskaņā ar *acquis* un izmantojot ES aģentūru atbalstu,
- ar Komisijas un ES finansiālu atbalstu pilnā apmērā ieviest Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvu atbilstīgi ES Cilvēku tirdzniecības apkarošanas stratēģijai 2021.–2025. gadam.

3.3 Sadarbības stiprināšana un atbalsts tiesībaizsardzības iestāžu un tiesu iestāžu darbam

Kā bija novērojams Covid-19 pandēmijas laikā, migrantu kontrabandisti ātri pielāgojas mainīgajiem apstākļiem. Lai tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu sadarbības sistēmas gūtu panākumus, tām ir jābūt elastīgām un arī jāpielāgojas mainīgajiem apstākļiem, balstoties uz pastiprinātu **operatīvo sadarbību un informācijas apmaiņu.**

Ir jābalstās uz operatīvajām darbībām, kas īstēnotas ES rīcības plānā cīņai pret migrantu kontrabandu 2015.–2020. gadā, un papildus jāpastiprina sadarbība starp valstu iestādēm un ar ES aģentūrām. ES aģentūrām, tostarp *EASO*, *Frontex*, Eiropolam un *Eurojust*, ir jāpastiprina stratēģiskās informācijas apmaiņa starp aģentūrām un analīze. Tām ir jāsadarbības migrantu kontrabandas gadījumu agrīnajos posmos, izmantojot papildinošās pilnvaras, tādējādi

atbalstot valstu iestādes un balstoties uz *EASO*, *Frontex* un Eiropola kopīgu stratēģiskās analīzes ziņojumu sekmīgu sagatavošanu. Lai apkarotu digitālo kontrabandu, efektīvi veiktu finanšu izmeklēšanu un aktīvu atgūšanu un cīnītos pret dokumentu viltošanu, tiesībsardzības un tiesu iestādēm ir jāizstrādā jaunas, mērķorientētas darbības, kas ļautu veicināt operatīvo sadarbību un informācijas apmaiņu.

3.3.1 Tiesībsardzības iestāžu operatīvās sadarbības uzlabošana cīņā pret migrantu kontrabandu

Tiesībsardzības iestāžu izmeklēšanas darbības nedrīkstētu aprobežoties ar mazas nozīmes noziedznieku aizturēšanu. Ir svarīgi pastiprināt **organizētās noziedzības struktūru izjaukšanu**, pievērsties tām grupām, kas rada lielāku risku Eiropas drošībai, un atsevišķām personām noziedzīgo organizāciju augstākajos ešelonos. Izmeklēšanām jāpievēršas tādiem noziedzīgajiem tīkliem, kas darbojas visā ES, un jāizjauc to darbības modeļi. Tā rezultātā jāpanāk lielāks izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un notiesājošu spriedumu skaits, jo īpaši attiecībā uz īpaši svarīgiem mērķiem.

Pamatojoties uz iepriekšējos gados veiktajām sekmīgajām darbībām, dalībvalstīm un operatīvajiem partneriem ir optimāli jāizmanto specializētie pakalpojumi, ko nodrošina **Eiropola Eiropas Migrantu kontrabandas apkarošanas centrs**, un jādalās ar informāciju, kas saņemta no imigrācijas sadarbības koordinatoriem, kopējām operatīvajām partnerībām, kopējās drošības un aizsardzības politikas misijām un operācijām, kas organizētas ar **Informācijas starpniecības centra** palīdzību⁶². Dalībvalstis, kas konsolidē drošas informācijas apmaiņas tīkla lietojumprogrammas (*SIENA*) lietošanu, iesaistot Eiropolu, izvairītos no sadrumstalotas izlūkdatu ainas. Saskaņā ar ES Organizētās noziedzības novēršanas stratēģiju 2021.–2025. gadam Komisija pastiprinās sarunas par sadarbību starp Eiropolu un partnervalstīm, lai veicinātu persondatu apmaiņu izmeklēšanas mērķiem⁶³.

Eiropola operatīvās darba grupas turpinās atbalstīt un apvienot dalībvalstu un operatīvo partneru centienus veikt identificētu īpaši svarīgu mērķu — tostarp no partnervalstīm — kopīgas izmeklēšanas. Lai pastiprinātu uz izlūkdatiem balstītu, saskaņotu rīcību pret noziedzīgajiem tīkliem, kas darbojas ES, dalībvalstīm ir jāatbalsta darbs, ko veic 2019. gadā izveidotā kopīgā darba grupa migrantu kontrabandas un cilvēku tirdzniecības jautājumos.

Lai īstenotu šo ES rīcības plānu un pastiprinātu sadarbību starp valstu un Eiropas mēroga dalībniekiem, svarīgs rīks ir Eiropas daudzdisciplīnu platforma pret noziedzības draudiem (**EMPACT**). **EMPACT**, kuru atbalsta, izmantojot Iekšējās drošības fondu un **EMPACT** piešķirumu no Eiropola budžeta, kā vienu no prioritātēm 2022.–2025. gadam ir noteikusi cīņu pret migrantu kontrabandu. Nosakot konkrētas darbības šajā prioritātē, dalībvalstīm un ES aģentūrām ir jāievēro integrēta daudznozaru pieeja attiecīgajās ES prioritātēs noziedzības apkarošanas jomā 2022.–2025. gada ciklā, iestrādājot to valstu un ES stratēģijās un rīcībās.

Lai uzlabotu koordinēšanu valsts līmenī starp visiem attiecīgajiem dienestiem, piemēram, tiesībsardzības iestādēm, darba inspekcijām un dienestiem, kas pārvalda uzņemšanas centrus, dalībvalstīm ir jāatjauno iesaiste darbā, ko veic **valstu kontaktpunkti migrantu**

⁶² Informācijas starpniecības centrs apstrādā informāciju no dažādām saistītām darbībām, lai uzlabotu izlūkdatu ainu par organizēto migrantu kontrabandu no izcelsmes un tranzīta valstīm.

⁶³ Ar Alžīriju, Ēģipti, Izraēlu, Jordāniju, Libānu, Maroku, Tunisiju, Turciju un Jaunzēlandi.

kontrabandas apkarošanas jautājumos. Valstu kontaktpunktu tīkls, ko izveidojusi Komisija, veicinās paraugprakses apmaiņu ar mērķi izstrādāt dalībvalstu stratēģijas cīņai pret kontrabandu. Tāpat **Eiropas Imigrācijas sadarbības koordinatoru tīkls (ILO tīkls)** turpinās atbalstīt spēju veidošanu un operatīvās informācijas apmaiņu partnervalstīs un ar tām cīņai pret migrantu kontrabandu.

Kopīgās operatīvās vienības MARE sekmīgās darbības, veicot koordinētas un uz izlūkdatiem balstītas darbības pret neatbilstīgas migrācijas veicinātājiem, ir jāturpina, izmantojot informāciju no Eiropas Robežu uzraudzības sistēmas (*EUROSUR*)⁶⁴ — kam šobrīd ir lielāka nozīme cīņā pret pārrobežu noziedzību — un vienotas informācijas apmaiņas vides⁶⁵. Aģentūrai *Frontex* ir jāizmanto savas pastiprinātās analītikas spējas jūrlietu jomā, pilnībā izmantojot pilnvaras sniegt informāciju par ārējām robežām un pierobežas zonu⁶⁶. *Frontex* ir jāturpina palīdzēt dalībvalstu tiesībsardzības iestādēm un Eiropolam, sniedzot atjauninātu profilu par aizdomīgiem kuģiem, kuri jāuzrauga, jāidentificē, jākonfiscē un pēc attiecīgās kriminālizmeklēšanas beigām jāutilizē, un jāapmainās ar informāciju par šādiem kuģiem ar Eiropolu.

Ar jauno paktu Komisija ir ierosinājusi efektīvu procedūru pie ārējās robežas, kas ietver pirmsieceļošanas skrīningu, patvēruma robežprocedūru un ātras atgriešanās robežprocedūru, tādējādi integrējot procesus, kas šobrīd ir nošķirti. Jaunais **pirmsieceļošanas skrīnings**⁶⁷ veicinās ciešāku sadarbību starp visām attiecīgajām valstu iestādēm un ES aģentūrām, tostarp ar mērķi ievākt informāciju un izlūkdatumus par kontrabandu. Turklāt pārstrādātā *Eurodac* regula⁶⁸, ar kuru noteikts obligāts pienākums reģistrēt neatbilstīgu ieceļošanu un uzturēšanos un kurā ir paredzēta iespēja uzglabāt un meklēt informāciju par neatbilstīgiem migrantiem, samazinās neatbilstīgu migrantu neatļautas pārvietošanās iespējas ES pēc ārējo robežu šķērsošanas. Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi turpināt sarunas par Skrīninga regulu un pieņemt *Eurodac* regulu prioritārā kārtībā.

3.3.2 Tiesu iestāžu sadarbības stiprināšana cīņā pret migrantu kontrabandu

Lai sagrautu migrantu kontrabandas tīklus un sauktu vainīgos pie atbildības, tiesu iestādēm ir jābūt iesaistītām migrantu kontrabandas tiesvedībās agrīnos izmeklēšanas posmos. Līdzīgi tiesībsardzības iestāžu sadarbībai arī tiesu iestāžu atbildei uz migrantu kontrabandu jābūt mērķtiecīgai un jāagrauj augsta riska un augstas vērtības noziedzības tīkli, kas ir aktīvi visā ES.

Šā mērķa sasniegšanai ir nepieciešama spēcīga sadarbība starp tiesu iestādēm. Taču tādu migrantu kontrabandas lietu skaits, kas nodots aģentūrai *Eurojust*, ir salīdzinoši zems⁶⁹. Dalībvalstīm ir vairāk jāizmanto ***Eurojust* atbalsts**, jo īpaši **kopējām izmeklēšanas grupām**

⁶⁴ Regula (ES) 2019/1896 (OV L 295, 14.11.2019., 1. lpp.) un Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2021/581 (OV L 124, 12.4.2021., 3. lpp.).

⁶⁵ Vienota informācijas apmaiņas vide ir ES iniciatīva, kuras mērķis ir nodrošināt Eiropas un valstu jūras uzraudzības sistēmu sadarbību.

⁶⁶ Ģeogrāfiskais apgabals ārpus ārējām robežām, kas ir būtisks ārējo robežu pārvaldībai, izmantojot riska analīzi un informētību par situāciju.

⁶⁷ COM(2020) 612 final.

⁶⁸ COM(2016) 132 final un COM(2020) 614 final.

⁶⁹ Lai arī *Eurojust* reģistrēto lietu skaits palielinājās no 2017. gada līdz 2020. gadam, to absolūtais skaits ir zemāks par lietu skaitu vairumā citu noziedzības jomu (*Eurojust*).

un operatīvajiem rīkiem, piemēram, koordinācijas sapulcēm un koordinācijas centriem ar lietu saistītas informācijas apmaiņai. Prokuroru fokusa grupa migrantu kontrabandas jomā, kas izveidota 2020. gadā aģentūrā *Eurojust*, pastiprinās informācijas apmaiņu starp profesijas pārstāvjiem saistībā ar pastāvošajām problēmām, tendencēm un iespējamiem risinājumiem, tostarp risinās tādu administratīvo procedūru ļaunprātīgu izmantošanu kā fiktīvas laulības. Šī fokusa grupa piedāvā forumu sarunām starp tiesnešiem un prokuroriem no dalībvalstīm un valstīm, kam ir sadarbības nolīgums ar *Eurojust*.

Turklāt, lai atbalstītu sadarbību starp tiesībsardzības un tiesu iestādēm, *Eurojust* un tiesu iestādēm ir jāpiedalās kopīgā darba grupā migrantu kontrabandas un cilvēku tirdzniecības jautājumos. *Eurojust* un tiesu iestādēm ir jāturpina intensīvāk piedalīties *EMPACT*, un *Eurojust* jābūt ciešāk iesaistītai Eiropola Informācijas starpniecības centra informācijas apmaiņas darbībās. Lai veicinātu tiesu iestāžu sadarbību ar *Eurojust*, saskaņā ar ES Organizētās noziedzības novēršanas stratēģiju 2021.–2025. gadam Komisija uzsāks sarunas par sadarbības nolīgumiem starp *Eurojust* un trešām valstīm⁷⁰.

Patvēruma un uzņemšanas dienesti var palīdzēt kontrabandas darbību izmeklēšanā un kriminālvajāšanā, sniedzot informāciju migrantiem, patvēruma interviju laikā analizējot ar kontrabandas darbībām saistītos rādītājus vai izmantojot uzņemšanas dienestu novērojumus. Šī informācija attiecīgā gadījumā jānodod prokuratūrām. Informācijas apmaiņa starp patvēruma un uzņemšanas dienestiem un valstu prokuratūrām ir jāstiprina, izmantojot saskaņotu pieeju, kuru atbalsta *Eurojust* un kurā ir iesaistītas dalībvalstis⁷¹.

3.3.3 Jaunu problēmu risināšana digitālās kontrabandas, finanšu izmeklēšanas un dokumentu viltošanas jomā

Atjauninātajai tiesībsardzības un tiesu iestāžu reakcijai uz migrantu kontrabandas vajadzībām ir jāspēj ātri pielāgoties nemitīgi mainīgajai noziedzības ainai. Jo īpaši ir jārisina digitālās kontrabandas, finanšu izmeklēšanas un līdzekļu atguves, kā arī dokumentu viltošanas jautājumi.

Skaidras, aktuālas migrantu kontrabandas dinamikas ainas nepārtrauktai izstrādei ir jāpastiprina **sociālo mediju uzraudzība**. Tas palīdzētu sagatavoties tūlītējam norisēm, kā arī paredzēt vidēja termiņa tendences. Tas attiektos uz noziedzības tīklu aktivitāšu uzraudzību un vispārējām norisēm partnervalstīs un ietekmētu turpmākas migrācijas kustības virzienā uz ES. *Frontex* ir jāizmanto savas uzraudzības spējas sociālajos medijos, lai uzlabotu riska analīzi attiecībā uz turpmākām neatbilstīgas migrācijas kustībām, vienlaikus ņemot vērā datu aizsardzības apsvērumus. Tāpat *Frontex* ir jāsadarbjas ar trešām valstīm šajā jomā, tostarp apmainoties ar informāciju un veidojot spējas.

Lai sagrautu migrantu kontrabandas tīklus, kas iesaistīti digitālajā kontrabandā, ir jāstiprina tiesībsardzības un tiesu iestāžu spējas **vērsties pret to klātbūtni tiešsaistē** un moderno tehnoloģiju izmantošanu saziņas mērķiem, izmantojot atbalstu, ko sniedz **Eiropola vienība ziņošanai par interneta saturu**. Ir jānodrošina specializētas apmācības, tostarp ar Eiropas

⁷⁰ Alžīrija, Argentīna, Armēnija, Bosnija un Hercegovina, Brazīlija, Ēģipte, Izraēla, Jordānija, Kolumbija, Libāna, Maroka, Tunisija un Turcija.

⁷¹ Faktu lapa par informācijas izmantošanu tiesu iestādēs pēc migrantu iztaujāšanas pie ārējām robežām (*Eurojust*, 2021).

Savienības Tiesībaizsardzības apmācības aģentūras (*CEPOL*) un Eiropas Tiesiskās apmācības tīkla atbalstu, kā arī jānodrošina tehniskā aprīkojuma un programmatūras pieejamība izmeklēšanas grupām.

E-pierādījumu pakete⁷² sniegs valstu tiesībaizsardzības un tiesu iestādēm rīkus, kas pielāgoti digitālās pasaules īpatnībām un vienlaikus satur spēcīgus drošības līdzekļus. Tiklīdz pakete būs pieņemta, tā palīdzēs veicināt efektīvu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu visos noziegumos, kuros iesaistīti e-pierādījumi.

Turklāt *Eurojust* var atbalstīt dalībvalstis, atvieglot un nodrošinot elektronisko pierādījumu iegūšanu, it īpaši gadījumos, kad tas ir saistīts ar šifrētiem saziņas līdzekļiem. *Eurojust* ir jāveicina paraugprakses apmaiņa attiecībā uz **elektronisko pierādījumu iegūšanu**, jo īpaši kamēr nav pieņemta e-pierādījumu pakete. Ir jāstiprina Eiropola un *Eurojust* sadarbība ar trešām valstīm šajā jomā, lai atbalstītu starptautiskas izmeklēšanas un nodrošinātu efektīvu kriminālvajāšanu.

Migrantu kontrabanda rada lielu noziedzīgi iegūtu līdzekļu apjomu, kas ir galvenais šādu darbību mērķis. Lai cīnītos pret šiem tīkliem, novēršot peļņas izmantošanu noziedzīgas darbības pastiprināšanai, visiem migrantu kontrabandas lietu izmeklēšanas gadījumiem ir jāietver **finanšu izmeklēšana**, lai izsekotu, arestētu un atgūtu noziedzīgi iegūtus līdzekļus. Tas nenotiek pietiekami regulāri. Paralēli ierastajām izmeklēšanas darbībām attiecībā uz aizdomās turētajiem, darbības veidiem un maršrutiem ir jāuzsāk finanšu izmeklēšana, izmantojot pieeju “sekojiet naudai”. Šai pieejai kaitē neregulētu finanšu kanālu un saišu izmantošana starp noziedzības tīkliem un likumīgām uzņēmējdarbības struktūrām.

Saskaņā ar ES Organizētās noziedzības novēršanas stratēģiju 2021.–2025. gadam finanšu izmeklēšanas un līdzekļu atgūšanas procedūras ir jāpastiprina valsts, Eiropas un starptautiskā līmenī. Jo īpaši **dalībvalstīm vajadzētu sistemātiski veikt finanšu izmeklēšanu un līdzekļu atgūšanu** organizētās noziedzības izmeklēšanā ar Eiropola Finansiālo un ekonomisko noziegumu apkarošanas centra un *Eurojust* atbalstu. Eiropola riska analīzei sadarbībā ar trešām valstīm un starptautiskām organizācijām (t. i., Interpolu) ir jāatbalsta un jāvirza dalībvalstu rīcība. *Eurojust* palīdzība⁷³ koordinēšanā un sadarbībā starp dalībvalstīm un ar trešām valstīm ir jāizmanto sistemātiskāk, tostarp, pielietojot paraugpraksi un ieteikumus pārrobežu līdzekļu izsekošanai, iesaldēšanai, konfiskācijai un iznīcināšanai⁷⁴.

Pēdējo gadu laikā nepārtraukti ir atklāta viltotu vīzu izmantošana, lai iekļūtu Šengenas zonā. No 2016. līdz 2019. gadam atklāts, ka 32 029 trešo valstu valstspiederīgie ir izmantojuši viltotus dokumentus robežšķērsošanas vietās, lai iekļūtu ES vai Šengenas zonā⁷⁵. Migrantu kontrabandisti organizē izcelsmes dokumentus vīzu pieteikumu iesniegšanas procedūrām un tad nodrošina neatbilstīgajiem migrantiem īstas vīzas, ko izsniegušas dalībvalstu vēstniecības, tādējādi atvieglot neatbilstīgu ieceļošanu pa gaisa ceļiem Šengenas zonā. Vīzas procedūru digitalizācija, kas izklāstīta jaunajā paktā un tiks prezentēta nākamgad, papildus pastiprinās pašreizējās vīzu un uzlīmju saņemšanas procedūras drošību un būtiski samazinās viltošanas

⁷² COM(2018) 225 final un COM(2018) 226 final.

⁷³ Tostarp, apmainoties ar iesaldēšanas un konfiskācijas rīkojumiem, sertifikātiem, līdzekļu arestēšanas, konfiskācijas izpildes rīkojumiem un Eiropas izmeklēšanas rīkojumiem un veicinot to īstenošanu.

⁷⁴ Saskaņā ar 2019. gada 12. februāra ziņojumu par *Eurojust* lietu izskatīšanas darbu līdzekļu atgūšanas jomā.

⁷⁵ *Frontex* (2021. gada 20. septembra dati).

un krāpšanas riskus. Lai sagrautu šos tīklus, ārkārtīgi svarīgs ir labāks atbalsts dalībvalstīm cīņā ar **identitātes un dokumentu viltošanu**, tostarp apmācot konsulāros darbiniekus informētības jautājumos. Arī ES robežās dokumentu viltošana ir problēma. Migrantu kontrabandisti piedāvā viltotus dokumentus, kurus var izmantot, lai legalizētu uzturēšanās statusu. Ir nepieciešama ciešāka sadarbība starp dokumentu izdošanas un dokumentu kontroles iestādēm, tostarp veicot pārbaudes Interpola Zagto un pazaudēto ceļošanas dokumentu (*SLTD*) datubāzē, kā arī saiknes ar privātajām nozarēm saistībā ar drošo dokumentu izgatavošanu un dokumentu pārbaudi.

Šajā nolūkā dalībvalstīm vajadzētu **izmantot jaunās informācijas sistēmas**⁷⁶, kas paredzētas, lai identificētu viltotus dokumentus. Ir jāpastiprina *Frontex* Izcilības centra dokumentu viltošanas apkarošanā nozīme, tostarp piesaistot dokumentu viltošanas ekspertus *Frontex* operatīvajās darbībās dalībvalstīs un trešās valstīs. Kontrabandas apkarošanas operatīvajās partnerībās ir jāveicina sadarbība ar partnervalstīm identitātes un dokumentu viltošanas novēršanā.

⁷⁶ Viltoti un autentiski dokumenti tiešsaistē (*FADO*), *Frontex* Interpola elektronisko dokumentu sistēma (*FIELDS*), Viltotu identitātes dokumentu profilēšana (*PROF ID*) un Eiropola kriminālistikas laboratorija.

Galvenās darbības

Dalībvalstīm vajadzētu:

- pastiprināt Eiropola Eiropas Migrantu kontrabandas apkarošanas centra un Informācijas starpniecības centra izmantošanu,
- vairāk izmantot *Eurojust* atbalstu pārrobežu izmeklēšanā, izmantojot kopējās izmeklēšanas grupas,
- valstī izstrādāt kontrabandas novēršanas stratēģijas, izmantojot arī paraugprakses piemērus, kas kopīgioti migrantu kontrabandas apkarošanas valstu kontaktpunktu tīklā.

Komisija:

- 2022. gada pirmajā pusgadā iesniegs priekšlikumu vīzu procedūru pilnīgai digitalizācijai,
- aicina Eiropas Parlamentu un Padomi pabeigt sarunas par Skrīninga regulu un pieņemt *Eurodac* regulu prioritārā kārtībā,
- aicina Eiropas Parlamentu un Padomi pabeigt sarunas par e-pierādījumu paketi,
- aicina *Frontex* pastiprināt tās spējas uzraudzīt noteiktus jūras apgabalus un atklāt aizdomīgus kuģus,
- aicina *Eurojust* un tiesu iestādes papildus pastiprināt līdzdalību *EMPACT* platformā, savukārt Eiropola Informācijas starpniecības centru nodrošināt savlaicīgu informāciju apmaiņu, kas saistīta ar tiesu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu,
- aicina *Frontex*, Eiropolu un *Eurojust* vairāk atbalstīt sadarbību ar partnervalstīm cīņā pret digitālo kontrabandu, kā arī starptautiskajā izmeklēšanā un kriminālvajāšanā.

Komisija aicina dalībvalstis ar ES aģentūru, proti, Eiropola, *Frontex*, *Eurojust* un *CEPOL*, atbalstu:

- arī turpmāk stiprināt tiesībsardzības un tiesu iestāžu reakciju, izmantojot *EMPACT*,
- stiprināt to reakciju uz jauniem tīmeklī piedāvātiem kontrabandas pakalpojumiem,
- veikt finanšu izmeklēšanu un līdzekļu atgūšanu migrantu kontrabandas lietās,

3.4 Palielināta zināšanu bāze

Izpēte un datu vākšana ir īpaši svarīga, lai labāk izprastu migrācijas tendences, migrantu kontrabandā iesaistīto noziedzīgo tīklu būtību un tvērumu, kontrabandas apkarošanas politikas ietekmi, migrantu kontrabandas darbību lomu un nozīmi vietējās kopienās, kā arī saites starp migrantu kontrabandu un citām noziedzības jomām, piemēram, cilvēku tirdzniecību, narkotiku tirdzniecību un terorismu. Tehnoloģiju attīstība un inovatīvās pieejas, kas atbalsta

migrantu kontrabandas novēršanu un apkarošanu, tostarp **mākslīgā intelekta**⁷⁷ izmantošana, var efektīvāk veicināt datu pārvēršanu ātri izpildāmā informācijā.

Šajā nolūkā ir jāizmanto pētniecības un inovācijas pamatprogramma “**Apvārsnis Eiropa**” 2021.–2027. gadam, lai noskaidrotu attiecīgās pētniecības vajadzības un tēmas, kas saistītas ar migrantu kontrabandas novēršanu un apkarošanu.

Tāpat **ES aģentūrām ir jāstiprina sava nozīme pētniecības un inovācijas jomā**, maksimāli pastiprinot Eiropola inovācijas centra iniciatīvu un *Frontex* līdzdalību pētniecības un inovācijas darbību izstrādē un pārvaldībā, tostarp sadarbojoties ar nozari, lai atklātu iespējas attīstīt jaunas spējas migrantu kontrabandas atklāšanai, novēršanai un apkarošanai. Lai uzlabotu zināšanas par migrantu kontrabandas darbībām, ES aģentūrām ir jāuzlabo sadarbība ar **privāto sektoru**, proti, banku nozari, nomas (tostarp automobiļu koplietošanas) nozari, paku piegādes pakalpojumu sniedzējiem, ceļojumu aģentūrām, aviokompānijām, naudas pārvedumu pakalpojumu sniedzējiem, kā arī tiešsaistes pakalpojumu sniedzējiem.

Eiropolam un *Frontex* ir jāsadarbojas, lai **kopīgi un regulāri ziņotu par migrantu kontrabandu**, iekļaujot gan migrācijas, gan tiesībsardzības aspektus. Šāds visaptverošs pārskats par kontrabandas fenomenu būs galvenais elements, novērtējot šā atjauninātā ES rīcības plāna ietekmi un identificējot nepieciešamo politikas reakciju.

Galvenās darbības

- Eiropolam un *Frontex* ir jāgatavo regulāri kopīgie ziņojumi par migrantu kontrabandu.
- Dalībvalstīm ar Komisijas un ES aģentūru palīdzību jāatbalsta jauno tehnoloģiju, tostarp mākslīgā intelekta, izstrāde, lai palielinātu zināšanu bāzi par neatbilstīgu migrāciju un migrantu kontrabandu.
- ES aģentūrām, piemēram, Eiropolam un *Frontex*, jāsadarbojas ar privāto sektoru,

4. Secinājums

Migrantu kontrabandas novēršana un apkarošana ir jaunā Migrācijas un patvēruma pakta un ES Drošības savienības stratēģijas galvenais stratēģiskais mērķis.

Komisija, Augstais pārstāvis, dalībvalstis, ES aģentūras un ES delegācijas sadarbosies ar partnervalstīm, starptautiskām organizācijām un ieinteresētajām personām, kas iesaistītas migrācijas politikā, lai ieviestu visus šī atjaunotā ES rīcības plāna aspektus un panāktu, ka visas darbības ES un valstu līmenī ir pienācīgi izstrādātas un sakoordinētas ar mērķi veicināt un atbalstīt migrantu kontrabandas novēršanu un apkarošanu.

Cieša sadarbība ar partnervalstīm būs būtiska, lai īstenotu vairākus šā ES rīcības plāna aspektus. Jaunais Migrācijas un patvēruma pakts liecināja par paradigmas maiņu ES sadarbībā ar starptautiskajiem partneriem migrācijas jomā. Šajā nolūkā Komisija, cieši sadarbojoties ar Augsto pārstāvi, strādās ar prioritārām valstīm, kurās atrodas migrācijas maršruti uz ES, un

⁷⁷ Sk. Komisijas Priekšlikumu par Eiropas Parlamenta un Padomes regulu, kas nosaka saskaņotas normas mākslīgā intelekta jomā (Mākslīgā intelekta akts) un groza dažus savienības leģislatīvos aktus (COM(2021) 206 final).

kopā ar tām attīstīs kontrabandas apkarošanas operatīvās partnerības, izmantojot konkrētus rīkus kā daļu no visaptverošām, līdzsvarotām, pielāgotām un abpusēji izdevīgām migrācijas partnerībām un turpinot pamatoties uz uzticēšanos un savstarpēju sadarbību. Komisija, Augstais pārstāvis, dalībvalstis un ES aģentūras apvienos visus to rīcībā esošos operatīvos, juridiskos, diplomātiskos un finanšu instrumentus, lai reaģētu uz neatbilstīgas migrācijas instrumentalizāciju no valstisku rīcībspēku puses.

Komisija atbalstīs atjaunotā ES rīcības plāna īstenošanu, lai garantētu, ka tas veicina visaptverošu pieeju migrācijai saskaņā ar jauno paktu. Tā to darīs, cieši sadarbojoties ar valstu kontaktpunktiem migrantu kontrabandas apkarošanas jautājumos un ES aģentūrām, jo īpaši izmantojot Komisijas speciālās ekspertu grupas migrantu kontrabandas apkarošanas jomā un *EMPACT*. Laikposmam no 2021. gada līdz 2027. gadam Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds, Robežu pārvaldības un vīzu instruments, Iekšējās drošības fonds, *NDICI* “Eiropa pasaulē” un *IPA III* atbalstīs tā efektīvu ieviešanu attiecībā uz visā aktivitātēm gan ES robežās, gan ārpus tām. Komisija regulāri informēs Eiropas Parlamentu un Padomi par ES rīcības plāna īstenošanu un darbību izpildes rezultātiem.